

KINA

Vejen til Velstand

KURSUSKOMPENDIUM

FORORD

Hensigten med dette kompendium er at beskrive centrale temaer om Kina på en let tilgængelig facon. Kinas betydning for det globale samfund vokser støt – på godt og ondt. Derfor er det afgørende, at vi også fra dansk side gør en indsats for at sætte os ind i det moderne Kina og landets befolkning.

Kompendiet omfatter seks afsnit. Hvert afsnit giver en kort baggrund og aktuel status for temaer med indflydelse på forståelsen af Kina. Det er fra undertegnedes side tilstræbt at holde beskrivelserne perspektiverende og objektive. Skulle dette i enkelte tilfælde være glippet, står det udelukkende for min regning.

Peter Bøgh Hansen

Shanghai, juli 2021

Om forfatteren

Peter Bøgh Hansen er Dansk Industris politiske chef i Kina og leder samtidigt forretningsenheden Sense China, der har fokus på Kinas teknologiudvikling. Peter flyttede første gang til Shanghai i 1997 og har boet i byen i næsten 20 år. Han var i en årrække medejer af e-plattformen EasyBizChina. Peter er kinesisk gift og far til Alexander.

INDHOLD

KAPITEL 1: Kinas økonomiske mirakel	5
De markedsøkonomiske laboratorier	6
Femårsplaner	7
Made in China 2025	8
Den Nye Silkevej	9
Stat versus marked	9
Fattigdom og ulighed	10
KAPITEL 2: Kinas politiske system	12
Beslutningsproces	12
Xi Jinpings magtkoncentration	13
Nationalistiske strømninger	14
Socialt kreditsystem	15
KAPITEL 3: Kinas forhold til omverdenen	17
Covid-19	17
Handelskrig med USA	18
Noget-for-noget samarbejde med EU	19
Afkobling	21
Dual circulation	22
Hong Kong	23
Xinjiang	24
Det Sydkinesiske Hav og Taiwan	25
Kinas ulvekrigere	27
Perspektiver	27
KAPITEL 4: Kinas samfund	29
Religion og filosofi	29
Familie og uddannelse	31
Demografiske udfordringer	33
Kønsroller	34
Sociale strømninger	35

KAPITEL 5: Kinas digitale revolution	36
The Great Chinese Mall	36
WeChat: Edderkoppen i spindelvævet	37
Fra kunder til brugere	38
New Retail	39
Effekter af Covid-19	41
Crackdown på techsektoren	42
Emerging tech i industrien	42
Er kinesere innovative?	44
KAPITEL 6: Kina og Danmark	45
Danske virksomheder i Kina	45
Syn på Kina	46
Kinesiske investeringer i Danmark	47
Strategisk partnerskab	48
Arktis og Grønland	49
Danmarks forhold til Kina i fremtiden	49
DANSK INDUSTRI I KINA	51

KAPITEL 1: Kinas økonomiske mirakel

Kina overtager senest i 2030 USA's position som verdens største økonomi. Det stod bestemt ikke skrevet i stjernerne, da Mao Zedong den 1. oktober 1949 udråbte Folkerepublikken Kina fra en balkon på Den Himmelske Freds Plads i Beijing.

Forud var gået mange års hård kamp. Fra det kinesiske kommunistpartis fødsel på en ydmyg adresse i Shanghai i 1921 over Japans besættelse til den endelige triumf i borgerkrigen mod Chiang Kai-Sheks nationalistparti.

Folkerepublikkens etablering betød, at Kina langt om længe blev et samlet rige igen. Men et fattigt et af slagsen. Kina var et feudalt samfund, der i store træk havde misset industrialiseringen i det 19. århundrede og som følge deraf var blevet kraftigt distanceret af både Vesten og de fleste nabolande.

Det blev ikke bedre under Formand Mao. Ambitiøse moderniseringsinitiativer som det *Store Spring Fremad* i 1950'erne endte i total fiasko, og konstante magtkampe internt i kommunistpartiet gjorde ikke sagen nemmere. Så da Mao døde i 1976, var Kina ikke kommet meget videre i udviklingsprocessen.

Kinas næste leder skulle dog vise sig anderledes effektiv. Deng Xiaoping var egentlig ikke udset til at afløse Mao, og han måtte da også slå flere konkurrenter af pinden, før magten var sikret. Så gik det til gengæld stærkt. Deng var overbevist om, at kommunistpartiet var den rette aktør til at få Kina på ret køl. Men han var også en pragmatiker, der kunne se, at massive reformer var påkrævede, og at Partiets filosofi trængte til at blive opdateret.

Mao Zedong udråber Folkerepublikken Kina den 1. oktober 1949

Foto: The Nation

De markedsøkonomiske laboratorier

Deng Xiaoping er blandt meget andet berømt for sine citater. På traditionel kinesisk vis udgjorde de sandheder gemt bag finurlige ordspil. Det var et nyttigt værktøj i et politisk klima, hvor lidt for åbenlyse hensigtserklæringer hurtigt kunne blive brugt mod én selv.

Et af Dengs mest kendte citater er: ”Det betyder ikke noget, om katten er sort eller hvid – bare den kan fange mus”. Med den ene sætning gjorde Deng effektivt op med Mao-tidens dogmatiske tilgang til Kinas økonomiske udvikling. Han var ligeglad med, om udviklingsmodellen blev kaldt markedsøkonomi, planøkonomi, eller noget helt tredje – bare den virkede.

Deng iværksatte straks en lang række nye initiativer under parolen Den Åbne Dørs Politik. Det mest effektive træk skulle vise sig at blive en række særlige økonomiske zoner (Special Economic Zones) i det sydlige Kina. Zonerne var placeret tæt på de langt mere udviklede regioner i Hong Kong og Taiwan. De havde ganske vist begge to et modsætningsfyldt forhold til kommunistpartiet på fastlandet. Men de var historisk og kulturelt tæt forbundet med Kina, og der var fra den kinesiske ledelses side en forhåbning om at kunne trække på de erfaringer, som Hong Kong og Taiwan havde opbygget.

Kinas særlige økonomiske zoner:

De fire oprindelige zoner lå i byerne Shenzhen, Zhuhai, Shantou og Xiamen. Hainan Island kom senere til. Endvidere havde Fujian-provinsen en særlig status for udenlandske investeringer.

Zonerne fungerede som en slags laboratorier, der med internationale investorer i den bærende rolle skulle prøve markedsøkonomiske principper af i en kinesisk kontekst. De var fysisk afhegnet fra resten af lokalområdet, og man skulle have særlig tilladelse for at få adgang. Inde i zonerne kunne udenlandske virksomheder få licens til at etablere produktion eller udøve anden form for forretningsaktivitet, der ikke var tilladt i det øvrige Kina.

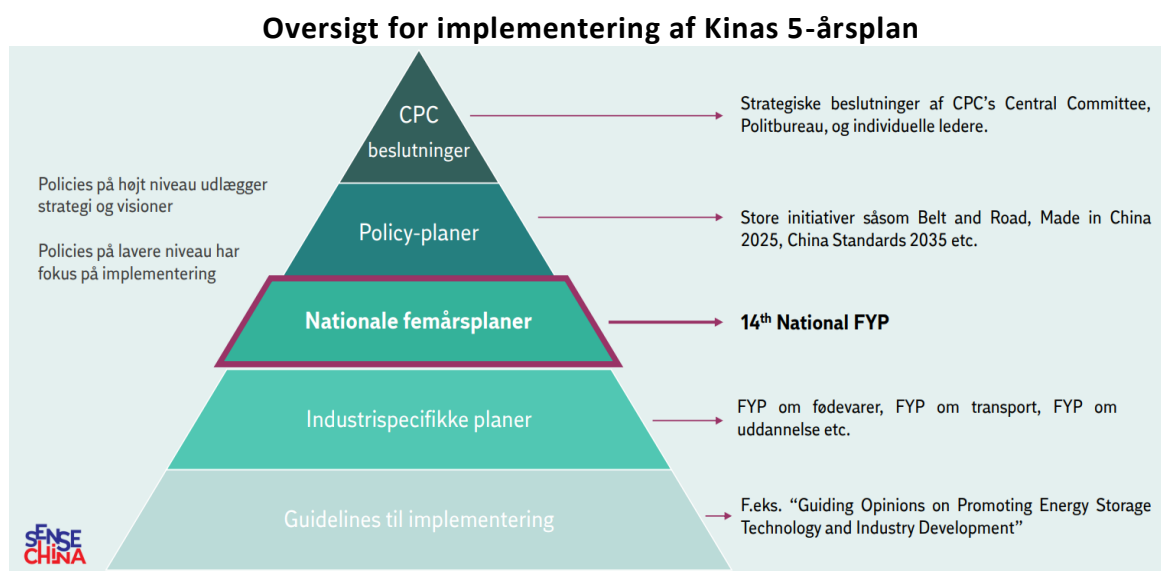
Initiativet var en stor succes fra første færd. Nye zonekategorier blev hurtigt tilføjet, blandt andet *Export Processing Zones* og *Open Coastal Cities*. Zonepolitikken er fortsat et udbredt værktøj i dag, og stort set alle større byer har områder designet til særlige formål, f.eks. udvikling af ny teknologi. Zonerne har også været en vigtig katalysator for Kinas massive infrastrukturobygning.

Femårsplaner

Mens de særlige zoner har haft afgørende betydning for at tiltrække udenlandske investeringer og lægge fundamentet for Kinas eksportsucces, udgør femårsplaner det vigtigste styringsredskab for landets økonomiske politik. De første femårsplaner daterer sig helt tilbage til 1953 og var oprindeligt inspireret af tilsvarende planer i Sovjetunionen. Deng Xiaoping videreudviklede formatet og gav Kinas planlægning et mere strategisk snit.

I nyere tid bruges femårsplaner overvejende til at præcisere rammerne for regeringens policyeksekvering. Den seneste udgave, nummer 14 i rækken, blev godkendt i marts 2021 i forbindelse med *Lianghui*, som er Kinas årlige parlamentariske forsamling.¹

Femårsplaner bliver til på basis af en omfattende konsultationsproces, der involverer et enormt antal personer i Kinas offentlige system. Den nationale plan er toppen af kransekagen, men dissekeres til en lang række konkrete guidelines og handlingsplaner.

Den 14. femårsplan gælder for perioden 2021-2025. For første gang er der ikke sat et officielt BNP-mål for Kinas forventede vækst. Fokus er i stedet på at skabe rammerne for udviklingen af en mere kvalitetsorienteret økonomi, hvor indenlandsk efterspørgsel udgør den primære drivkraft. Målet er at øge privatforbruget, forbedre produktkvaliteten, og fremme digitalisering. Disse indgreb er samtidigt en vigtig del af Beijings bredere *dual circulation* strategi, som har til formål at gøre Kina mindre afhængig af omverdenen. Temaet behandles nærmere i kapitel 2.

Den nyeste femårsplan udgør et vigtigt pejlemærke for danske virksomheders muligheder på det kinesiske marked fremover. Den understreger således, at bæredygtige løsninger er særligt velkomne i Kina. Også andre prioritetsområder har lovende perspektiver for danske interesser.

¹ Navnet henviser til den kinesiske term *liang hui*, der direkte oversat betyder de to møder.

Made in China 2025

På niveauet over femårsplanen udstikker policyplaner de bredere strategiske retningslinjer for Kinas fortsatte udvikling. I 2015 lancerede Beijing policyplanen Made in China 2025 (MIC 2025). Målsætningen med planen er at forbedre den nationale konkurrenceevne inden for ti udvalgte sektorer og i sidste ende positionere Kina som et teknologisk og innovativt foregangsland.

MIC 2025 er det første skridt i et tretrins initiativ frem mod 2049, hvor Folkerepublikken fylder 100 år. Til den tid skal Kina have gennemført en lang række reformer, der som fælles formål har at gøre kinesisk industri selvforsynende af avanceret teknologi. Præsident Xi opfordrer til substitution af importeret teknologi som en strategisk nødvendighed for at få Kina højere op i den globale værdikæde og, ikke mindst, undgå at Kina havner i den frygtede *middle income trap*.²

At omdanne Kina fra netto techimportør til førende techproducent kræver samarbejde på tværs af grænser. Kinesiske virksomheder opfordres derfor til at indgå i internationale partnerskaber. Dels for at få indsigt i andre landes praksis. Dels for at få adgang til nøgleteknologier gennem opkøb og forretningsalliancer.

På trods af den udstrakte hånd til samarbejde har lanceringen af MIC 2025 ikke overraskende givet anledning til bange anelser fra omverdenen. Internationale virksomheder peger på ejerskabsrestriktioner i de prioriterede sektorer som udtryk for, at udviklingen vil afskære dem fra muligheder i Kina fremover.

Made in China 2025

10 udvalgte sektorer

				
Advanced information tech	Numerical control tools	Aerospace equipment	High-tech ships	Railway equipment
				
Energy saving solutions	New materials	Medical devices	Agricultural machinery	Power equipment

² Begrebet *middle income trap* henviser til den situation, hvor en udviklingsøkonomis vækstkurve flader ud, fordi tidligere vækstforudsætninger ikke længere er til stede. Det gælder især adgang til billig arbejdskraft.

Lovgivningen vækker da også minder om reguleringen af Kinas såkaldte søjleindustrier i 1980'erne og 1990'erne. Dengang forfulgte Kina en eksportdrevet industrialiseringsstrategi med udgangspunkt i sektorer som biler, kemikalier og skibsbygning. Udenlandske investorer fik kun lov til at indgå i joint ventures som minoritetspartnere med kinesiske (statsejede) virksomheder, og kun hvis de overførte teknologi og knowhow til Kina.

Den Nye Silkevej

I maj 2018 lancerede Kina det storstilede prestigeprojekt Belt and Road Initiative (BRI) – også kendt som den Nye Silkevej. BRI er i lighed med MIC 2025 udtænkt som en policyplan, hvis formål er styrke den globale infrastruktur for handel til lands, til vands og i luften.

Kina regner i første omgang med at investere US\$ 1000 milliarder i infrastrukturprojekter under BRI. Ved lanceringen introducerede præsident Xi initiativet som en gave til verden, men Kina har en betydelig egeninteresse i at bruge investeringerne til at styrke sin geopolitiske position. Især i områder som Sydøstasien, Centralasien og Mellemøsten.

Geografisk spredning af BRI-projekter

Billede: Asian Infrastructure Investment Bank

De fleste projekter finansieres via Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), hvor Danmark også er blandt aktionærerne. Kina sidder dog tungt på magten, og måske af samme grund er den oprindelige hype omkring AIIB aftaget noget. Danmark og mange andre lande så banken som et spændende supplement til det eksisterende Bretton Woods-system med IMF og Verdensbanken i spidsen. De foreløbige resultater har dog været begrænsede, og Covid-19-krisen samt tiltagende politiske spændinger mellem Kina og USA har ikke hjulpet til at øge AIIB's profil.

Stat versus marked

Kinas samfundsøkonomiske model går i hjemlandet under idiomet *socialisme med kinesiske kendetegn*. Uden for Kina omtales modellen mere kritisk som kommandokapitalisme, mens den foretrukne term i akademiske kredse er statskapitalisme. Under alle omstændigheder dækker de forskellige betegnelser over en unik hybrid af kapitalisme, socialisme, stat og marked.

Dette mix er ikke et nyt fænomen. Da de asiatiske 'tigerøkonomier' med Japan og Sydkorea i spidsen sprang ud som globale vækstcentre i 1960'erne, skete det også i et tæt samspil mellem en dynamisk erhvervssektor og et allestedsnærværende statsapparat. Men Kina har taget modellen et skridt videre. Den kinesiske stat er mere end blot en streng formynder med egne aktiver. Et komplekst net af myndighedsorganer er involveret i alle facetter af den økonomiske udvikling på både mikro- og makroniveau. I mange tilfælde konkurrerer offentlige aktører endog direkte mod hinanden om både politisk indflydelse og markedsandele.

Statens centrale rolle har også den konsekvens, at kapitalen i Kinas økonomi i høj grad er koncentreret omkring statslige policyplaner som Made in China 2025 og den Nye Silkevej. Den private sektors rolle har i mange år været bundet op på at levere løsninger til den slags initiativer samt, ikke mindst, at bidrage til finansieringen af de store planer gennem eksport. Kinas private sektor har således ikke været omdrejningspunktet for økonomisk vækst på samme måde, som vi kender det fra Vesten.

Det er dog ved at ændre sig. De seneste års store fremskridt på teknologiområdet er helt overvejende drevet af privat initiativ. Mastodonter som Alibaba og Tencent har været dygtige til at agere under rammerne af et statskapitalistisk system, men har reelt ikke taget hensyn til politiske ambitioner og prestigeprojekter. Som en højtstående medarbejder fra Alibaba udtrykker det: "Vi følger nøje med i regeringens planlægning. For når alle andre render i den retning, som regeringen har udstukket, går vi den stik modsatte vej, hvor der er plads til innovation og nytænkning".³ Den private teknologisektors rolle i Kinas økonomiske udvikling ser vi nærmere på i kapitel 5.

Fattigdom og ulighed

Bagsiden af voldsom økonomisk vækst er ofte tiltagende social ulighed. En mindre elite tjener mange penge, men den brede befolkning sakker forholdsmeæssigt bagud. Kina kan heller ikke sige sig fri fra at være berørt af den problematik.

Beijing overtog i 2021 New Yorks status som byen med flest dollarmilliardærer i verden. Andre kinesiske storbyer som Shanghai og Shenzhen er også i den globale top-10. De mange nye superrige kinesere er medvirkende til, at afstanden mellem top og bund i samfundet er vokset til et niveau, så Kina i dag har en af de højeste Gini-koefficienter i den industrialiserede verden.⁴

Men samtidigt kan Kina også dokumentere resultater i fattigdomsbekæmpelse, der er uden sidestykke i historien. Ifølge Verdensbanken er mere end 850 millioner kinesiske medborgere rykket over FNs officielle grænse for ekstrem fattigdom, siden landets økonomiske mirakelkur blev introduceret af Deng Xiaoping. I 1981 var 88% af befolkningen klassificeret som ekstremt fattig; i 2016 var tallet faldet til 0.5%.

Præstationen reflekterer samtidigt regeringens grundholdning om at få bugt med de største problemer først og derefter tage fat i andre udfordringer. Strategien har været at koncentrere

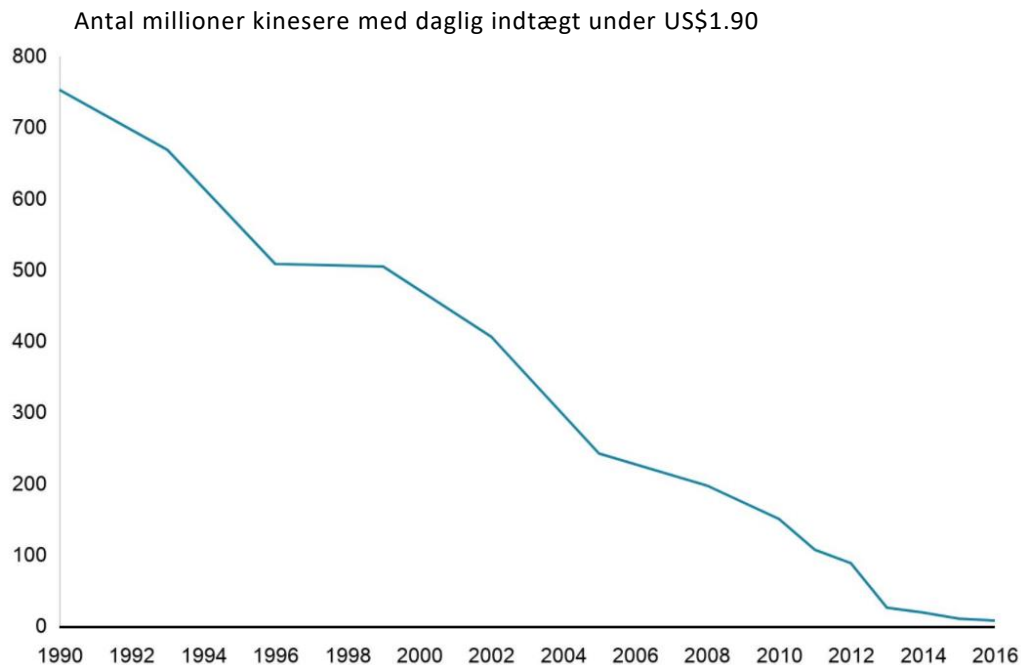
³ Privat kilde.

⁴ Gini-koefficienten måler graden af indtægtsdistribution i en økonomi. Jo højere koefficient, jo større ulighed. Kinas koefficient er på ca. 0.470 sammenlignet med eksempelvis 0.280 i Danmark.

den økonomiske vækst omkring Kinas byområder på den dynamiske østkyst. Spredningseffekter har så siden skubbet væksten ud til resten af landet. Sideløbende er millioner af mennesker blevet flyttet fra de allerfattigste landområder ind i byerne. Den proces er fortsat i fuld gang, og målsætningen er, at 70% af Kinas befolkning bor i byer i år 2025. Man er godt på vej. I 1978 var Kinas urbaniseringsrate ca. 18%, og i 2020 rundede den 60%.⁵

Kinas regering er imidlertid bevidst om de store udfordringer, der fortsat skal løses. For nylig udtalte premierminister Li Keqiang, at Kina har over 600 millioner mennesker, hvis månedlige indkomst ikke overstiger 1.000 yuan (DKK 950). Det beløb rækker ifølge Li Keqiang ikke engang til at leje et værelse i en mellemstor by, og situationen udgør derfor en betydelig hæmsko for regeringens urbaniseringsplaner.

Udvikling for ekstrem fattigdom i Kina

Kilde: World Bank

Så det næste skridt bliver måske det sværeste. Især fordi Kinas konkurrenceevne fortsat er bundet op omkring et lavt lønniveau i landets produktionsektor. Skrappere lovgivning og et generelt lønpres skubber ganske vist kontinuerligt prisen på arbejdskraft opad. Men prisudviklingen for ufaglært arbejde går forholdsmæssigt langsommere end på eksempelvis funktionærområdet.

Samtidigt kan den demografiske udvikling spænde ben for en bredere velfærdsdistribution. Aldersgennemsnittet i Kinas befolkning vokser med raketfart, og fertilitetsraten er helt i bund. Den udvikling belyses nærmere i kapitel 4.

⁵ China Finance and Economic Review.

KAPITEL 2: Kinas politiske system

Man skal holde tungen lige i munden for at forstå Kinas politiske ledelsesstruktur. Systemet indeholder et sammensurium af officielle og uofficielle organer, der har berøring med hinanden på forskellig vis.

National People's Congress (NPC) er Kinas øverste statsorgan med formel kontrol over landets forfatning og lovgivning. NPC forsamles hvert år i marts i 1-2 uger for at gennemgå og godkende nye politiske forslag, finansloven og vigtige personalebeslutninger i statsapparatet. En lang række forskellige institutioner har ansvaret for daglig implementering. Den vigtigste er *State Council*, som er Kinas de-facto regering. State Council består af omkring 27 ministerier og kommissioner med specifikke porteføljer i stil med danske fagministerier og offentlige styrelser. Særlige organer som *Discipline Commission* har ansvar for at holde intern justits.

Kinas ledelsesstruktur

Beslutningsproces

Større indgreb fra State Council skal formelt godkendes af NPC. Men reelt er de væsentligste beslutninger på forhånd afstemt i kommunistpartiets interne proces. Dette todelte organisationsprincip kaldes for *party-state system* og er et klassisk karakteristikum for autoritære styreformer.

I kølvandet på Deng Xiaopings reformer blev der i 1980'erne gjort et forsøg på at adskille parti- og statsfunktioner, så førstnævnte bestemte politikken og sidstnævnte gennemførte den.

Forsøget blev få år senere opgivet med det resultat, at statens politiske ledere nu altid afspejler Partiets ledere.

Kina har i sin lange historie aldrig for alvor omfavnet folkevalg som parlamentarisk redskab. I hvert fald ikke i den betydning, som danskere tillægger valgbegrebet. I det moderne Kina findes der ganske vist en bred vifte af institutioner, som der skal vælges repræsentanter til. Men almindelige kinesere er sjældent involveret. Offentlige embeder som borgmester, provinsguvernør, distriktsleder m.m. skal principielt besættes på basis af valghandlinger, og der foregår normalt også en konsultationsproces internt i den pågældende institution. Højere instanser i kommunistpartiets hierarki har dog til enhver tid mulighed for at gribe ind i processen, hvis det vurderes at være nødvendigt.

Parti vs Regering

	Kommunistpartiet (CPC)	Folkekongressen (NPC)
Ledelsesorgan	Centralkomité	Parlament
Øverste leder	Xi Jinping (partisekretær)	Xi Jinping (præsident)
Vigtigste instans	Standing Committee i Politbureauet	State Council
Reel magt?	Ja. Partiet har et magtmonopol, da ingen andre partier er tilladte. Alle vigtige beslutninger går via Politbureauet.	Nej. Det er et gummistempel for kommunistpartiet. Men State Council har en høj grad af operationel autonomi.

Xi Jinpings magtkoncentration

Selv beslutningstagere på allerhøjeste niveau er i teorien på valg. Xi Jinping blev i 2012 valgt til præsidentposten af de konstituerede repræsentanter fra National Peoples Congress. Xi var dog eneste navn på opstillingslisten, så det havde været en overraskelse af de helt store, hvis udfaldet var blevet anderledes.

Xi Jinping 'på valg' i 2012

Antal stemmer i alt	Antal stemmer for Xi Jinping	Antal stemmer imod Xi Jinping	Andel af borgere med stemmeret
2956	2952	1	0.000216%

I 2018 besluttede kommunistpartiet at fjerne den begrænsning på to præsidentperioder á fem år, der tidligere var skrevet ind i Kinas forfatning. Selvom præsidentembedet blot er én af Xi Jinpings tre vigtige magtposter⁶ indebærer beslutningen, at Xi kan blive siddende som formel leder, indtil han selv vælger at gå af.

Tidsbegrænsningen på ti år blev indført på baggrund af den politiske tumult, der fulgte i kølvandet på Mao-æraen (1949-1976). Hensigten var således at sikre en kontinuerlig, men gradvis overlevering af den politiske magt, hvor den første 5-årsperiode typisk bruges til at konsolidere økonomiske reformer, mens den anden periode bruges til at sætte retningslinjerne for fremtiden.

Udover Xi Jinpings egne politiske ambitioner, som ingen for alvor har indsigt i, er årsagen til at fjerne tidsbegrænsningen Kinas omstilling fra udviklingsøkonomi til global supermagt. Det er en vanskelig proces med mange faldgruber, så i den kinesiske optik er der behov for en stærk mand med vide magtbeføjelser til at stå i spidsen.

Xi's beslutning var længe undervejs. Han brugte sin første 5-årsperiode til at skille sig af med politiske modstandere under dække af en omfattende antikorrupsionskampagne. Det gik især ud over topfolk i hæren, det interne sikkerhedsapparat, og diverse provinsregeringer. Alle tre er magtfulde instanser, der potentielt kunne være i opposition til Xi og hans inderkreds' planer for Kina.

Internt i Kina mødte beslutningen ikke den store modstand. Xi Jinping nyder stor popularitet på alle niveauer i det kinesiske samfund, så selvom der især blandt den yngre middelklasse er visse bekymringer ved udsigten til at have en præsident med (næsten) uindskrænkede magtbeføjelser, er der generelt stor tiltro til hans evner og dømmekraft.

Den umiddelbare reaktion i omverdenen var at erklære Xi for 'Kinas nye Mao'; underforstået en magtsyg diktator. Mere nuancerede analyser tager dog højde for, at udgangspunktet for de to er vidt forskelligt. Mao styrede et uoplyst bondesamfund, hvor han med sine fejlslagne økonomiske indgreb forværrede den kinesiske befolknings vilkår, uden det fik personlige konsekvenser for Mao selv. Xi står i spidsen for en moderne og selvsikker nation, der har anderledes høje forventninger til den politiske elite. Han skal konsekvent levere varen og er på mange måder blot den øverste beslutningstager i et enormt, meritokratisk statsapparat, der har spillet en afgørende rolle for Kinas væksteventyr over de seneste fire årtier.

Nationalistiske strømninger

En væsentlig konsekvens af Xi Jinpings magtkonsolidering er den tiltagende nationalistiske stemning i Kina. Xi har siden han kom til magten forsøgt at skabe større opbakning til Folkerepublikkens oprindelige idealer ved at styrke befolkningens bånd til kommunistpartiet. Partiet har altid skævet nervøst til erfaringerne fra Sovjetunionens kollaps, hvor almindelige russeres afstandtagen til socialisme var begyndelsen til enden for det sovjetiske regime.

⁶ Xi Jinping er også generalsekretær for kommunistpartiet og øverste chef for de væbnede styrker.

Ingen går derfor ram forbi i bestræbelserne på at samle Kina under en stram patriotisk agenda. I 2018 forsvandt Kinas mest berømte skuespillerinde, Fan Bingbing, pludselig fra jordens overflade i tre måneder. Det stod hurtigt klart, at hun blev tilbageholdt på en mistanke om skattesnyd i stor stil, selvom hun ifølge insiders fulgte en udbredt praksis i filmbranchen. Fan Bingbing blev derved det mest celebre offer i en omfattende kampagne, hvor målsætningen var at slå hårdt ned på 'anti-social opførsel' fra de rige og berømtes inderkreds i Kina.

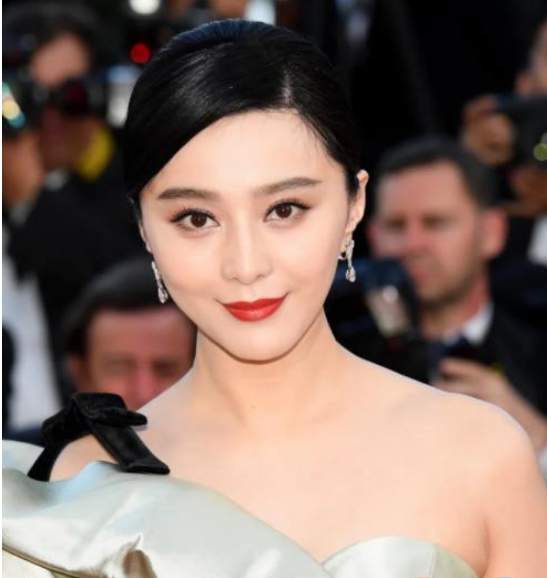

Foto: Refinery23

Fan Bingbing

Kinas mest populære skuespillerinde, der også har indspillet flere Hollywood-film, bl.a. Iron Man og X-Men 3.

Xi Jinping virker med andre ord ikke overvældende bekymret for hverken sin egen befolknings eller omverdenens reaktion. Xi's mere lavt profilerede forgængere Jiang Zemin og Hu Jintao havde nok vægret sig ved at tilbageholde Fan Bingbing, et nationalt ikon med mere end 100 millioner følgere på Kinas sociale medier. Men Xi har haft stor succes med at appellere til den nationale stolthed, der også inkluderer at tage afstand til vestlige værdier. Som det ironisk er blevet udtrykt, kan Kinas aktuelle politiske kurs tydes lidt i retning af at gøre landet til 'Nordkorea med masser af penge'.

Socialt kreditsystem

Den antagelse forstærkes af et tema, der har skabt mange overskrifter uden for Kina i de seneste år, nemlig landets sociale kreditsystem. Systemet bliver ofte præsenteret som et futuristisk overvågningsredskab i bedste Big Brother stil. Skabt for at kontrollere samfundet ved at tildele adfærdsbetingede karakterer til individer, virksomheder og organisationer. I virkeligheden fungerer systemet mere som en centraliseringsindsats, der indsamler data fra en lang række statslige agenturer. Målet er at styrke Kinas reguleringsmæssige mekanismer gennem en mere effektiv håndhævelse af eksisterende regler.

I dag eksisterer der endnu ikke ét samlet socialkreditsystem i Kina. Myndighederne er med Guizhou som pilotprovins i gang med at teste forskellige muligheder, og derfor er det mere korrekt at tale om sociale kreditsystemer. Det er også vigtigt at skelne mellem kreditsystemer for enkeltpersoner og for erhvervssektoren. For erhvervssektoren er hensigten at samkøre

dataregistre fra snesevis af offentlige agenturer for at producere en samlet score, der kan fungere som et pålideligt vurderingsgrundlag. Dette system vedrører alle virksomheder, også de udenlandske. På personniveau tildeles borgere ikke individuelle karakterer. Nogle lokale programmer afprøver ganske vist personlige scoringssystemer, men regeringen har ikke antydning om at gennemføre en centraliseret rating af borgere.

Socialkreditsystemet er fortsat under udvikling, og der hersker usikkerhed om den praktiske udformning. Men udrulningen kan sagtens vise sig at blive en fordel for danske virksomheder, der har ry for at holde sig til reglerne og behandle lokale medarbejdere godt. Det er nok tvivlsomt, om et lignende system ville blive accepteret i et demokratisk politisk landskab. Men Kinas udgangspunkt er anderledes, og mange kinesere ser det som en mulighed for at få ryddet op i nogle af skavankerne i samfundet. Især hvad angår korrupsion, snyderi og generel dårlig opførsel.

Socialkreditsystemets fire søjler

Deling af kreditplysninger

Regeringen giver via en platform offentlige og private aktører adgang til at foretage forskellige typer kreditvurderinger.

Redlisting

Virksomheder med en høj kreditscore. Kræver stærk økonomisk profil, miljøbevidsthed, harmoniske arbejdsrelationer, og innovationsevner.

Blacklisting

Virksomheder med en lav kreditscore. Består reelt af hundredvis af forskellige lister, som myndighederne bruger til sanktionering af lovovertrædelser.

Straf og belønning

Sanktioner for blacklisting og redlisting koordineres af offentlige agenturer med en fælles aftale om at håndhæve hinandens lister.

KAPITEL 3: Kinas forhold til omverdenen

Kina har gennem tiden haft en forholdsmæssig åben og pragmatisk tilgang til resten af verden. Især sammenlignet med naboerne Japan og Korea. Den berømte Silkevej var udgangspunkt for et vidt forgrenet netværk af handelsruter, der med Kina som central aktør har forbundet Østen og Vesten i over to tusinde år. Marco Polos rejser i det 13. århundrede lagde en ekstra dimension til, og lige siden har Kina været *open for business*.

Kinas forhold til omverdenen har samtidigt altid været politisk sårbart. Gensidige økonomiske gevinster er blevet holdt oppe mod sikkerhedspolitiske risici og en konstant kamp om magt og indflydelse. Både regionalt og globalt.

Sådan er det fortsat. I et dansk perspektiv kommer den modsætningsfyldte relation især til udtryk ved, at dansk erhvervsliv og et bredt udsnit af den danske befolkning har vidt forskellige holdninger til Kina som samarbejdspartner. Det ser vi nærmere på i kapitel 6. I dette kapital belyses problematikken på grundlag af en række aktuelle temaer fra Covid-19 til diverse geografiske stridigheder.

Covid-19

Dr Zhong Nanshan er Kinas mest berømte læge. Han blev fejret som helten, der hjalp med at afdække SARS-epidemien i 2003. Så da Dr Zhong i januar 2020 ilede til Wuhan for at undersøge en nyt virus, som gav anledning til stor lokal bekymring, var det et udtryk for den kinesiske regerings agtpågivenhed over for trusler mod Kinas befolkning.

Sådan udlægger Kinas statslige propagandasystem i hvert fald gerne begivenhedernes gang. Dr Zhong kom Wuhan til undsætning, og hans besøg blev vendepunktet i den ultimativt succesfulde kamp mod Covid-19. Dr Zhong opdagede, at virussen var en tikkende bombe og slog fluks alarm i Beijing. Få dage senere var Wuhan forsejlet på ordre fra Xi Jinping og smittespredningen var effektivt stoppet.

Dr. Zhong Nanshan belønnes af præsident Xi Jinping for sin indsats i kampen mod Covid-19

Foto: Todayonline

Narrativet uden for Kina er noget anderledes. Da Covid-19 begyndte at brede sig til omverdenen, pegede Europas ledere en anklagende finger i retning af Kina. Den franske præsident Emmanuel Macron erklærede sin utilfredshed med regeringens indledende

håndtering af pandemien. Tysklands kansler, Angela Merkel, fulgte trop og opfordrede de kinesiske myndigheder til at være mere gennemsigtige og villige til at dele informationer.⁷

”Der er tydeligvis sket ting i Kina i forbindelse med udbruddet af Covid-19, som resten af verden ikke kender til.”

- Emmanuel Macron, Frankrigs præsident

Også fra andre sider fæg anklagerne om, at Kina havde svigtet ved ikke at tilvejebringe den akutte information, der er afgørende for at bekæmpe epidemier. I stedet havde myndighederne censureret alle informationer om den nye virus.

Mangelfuld information var ikke det eneste kritikpunkt. Xi Jinping blev efterfølgende anklaget for at udnytte pandemien til politiske formål. Pandadiplomati blev til Coronadiplomati, da Kina tilbød trængte sundhedssektorer rundt om i verden assistance med levering af masker og andet udstyr. Kritikere mente, at hjælpen var et slet skjult *soft power push* over for lande, hvor Kina har ressourcemæssige eller geopolitiske interesser.

I Europa blev Kina mistænkt for at ville bruge anledningen til at overtage trængte virksomheder i strategisk vigtige sektorer. I den forbindelse udtalte EU's konkurrencekommissær Margrethe Vestager, at EU-landene skulle være påpasselige med at undgå kinesiske overtagelser. Vestager understregede at der er en reel risiko forbundet med, at sårbare virksomheder kan blive udsat for en overtagelse.⁸ Frygten har i første omgang vist sig at være ubegrundet. Kinesiske investorer har stort set ikke købt sig ind i betydningsfulde europæiske virksomheder siden udbruddet. Tværtimod er volumen af Kinas indkøb af udenlandske aktiver faldet drastisk.

Den gensidige mistænksomhed har med andre ord efterladt betydelige skår i Kinas relation til Vesten. Ikke mindst fordi det også har en negativ effekt, at almindelige borgere fra de to sider på grund af rejserestriktioner ikke kan besøge hinanden. Så sårene fra Covid-19 kan tage lang tid at hele.

Handelskrig med USA

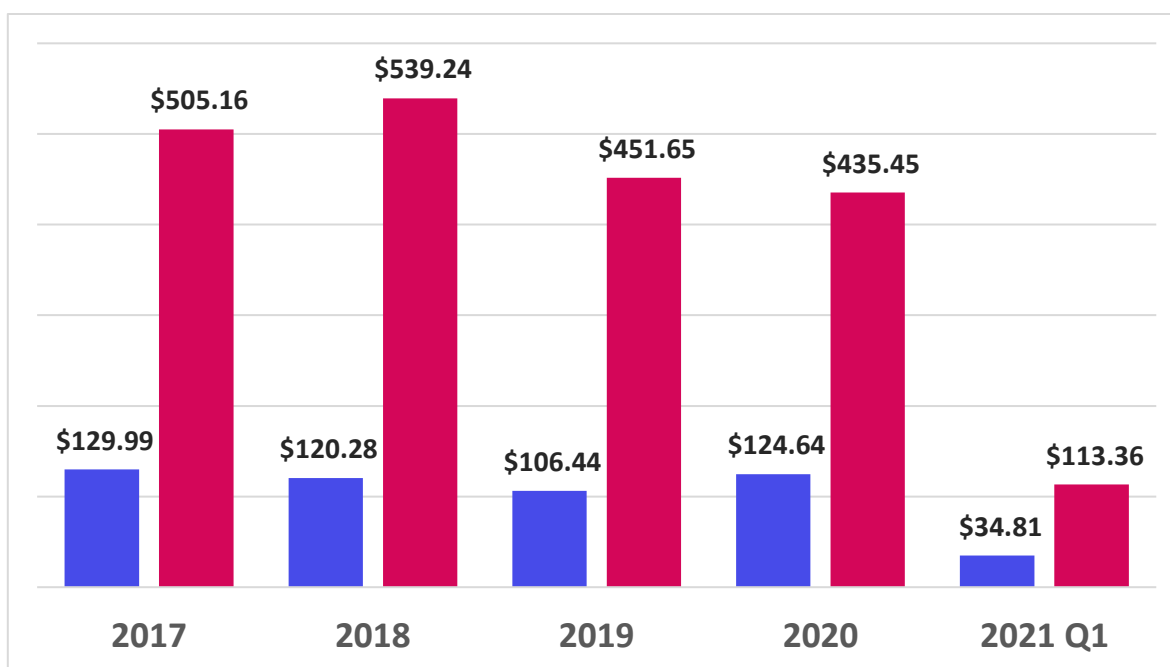
EU's ledere var langt fra de eneste, som havde hårde ord at sige om Kinas indledende håndtering af Covid-19. Kritiske røster kom også fra de øvrige verdenshjørner, ikke mindst fra Washington. Donald Trump omtalte til Beijings store irritation konsekvent pandemien for 'The China Virus'. Utvivlsomt i et forsøg på at flytte fokus fra hans egen administrations mangelfulde håndtering af udbruddet.

Trump's angreb fulgte mønsteret fra hans hårde linje omkring de økonomiske relationer til Kina. Ikke længe efter Trump blev taget i ed som ny præsident indførte USA de første bilaterale sanktioner med det formål at gøre handelsforholdet mellem de to lande mere jævnbyrdigt.

⁷ Information, 25. april 2020.

⁸ Financial Times, 4. april 2020.

USA-Kina handelsbalance

■ USA EKSPORT TIL KINA ■ USA IMPORT FRA KINA

Source: United States Census Bureau

USAs beslutning om at indføre straftold på kinesisk import til en værdi af \$250 mia. bundede i mange års utilfredshed med Kinas behandling af amerikanske eksportører og investorer. Trumps kampagne gav voksende panderynker i Beijing efter den første runde af straftold blev introduceret i 2018. Den kinesiske regering kunne ikke fortsætte med at svare igen ved modtold alene. Dertil indkøber Kina for få amerikanske produkter, som der kan lægges flere tariffer på.

Så ultimativt skulle faldende eksport til USA afbødes med yderligere stimulering af det hjemlige forbrug. Men den løsning kompliceres af Kinas i forvejen høje indenlandske gældsbyrde, så Kina var godt på vej til at blive den tabende part i handelskonflikten. I slutningen af 2019 accepterede Xi Jinping således en række vigtige krav fra amerikansk side. En relativ normalisering af den bilaterale relation var forventet i kølvandet på aftalen, men blev forpurret af Covid-19, der endnu engang satte forholdet på reset.

“We don’t need China and, frankly, would be far better off without them.”

- Donald Trump i forbindelse med den sidste runde af straftold i 2019.

Noget-for-noget samarbejde med EU

Fra europæisk side ønskede hverken EU-Kommissionen eller de fleste medlemsstater at introducere straftold overfor Kina i nær samme målestok som Trump. Holdningen i Bruxelles har ganske vist i mange år været, at protektionistiske tiltag i form af tariffer og krav om

teknologioverførsel reducerer europæiske virksomheders konkurrenceevne på det kinesiske marked. Men sideløbende har man arbejdet på at formalisere det økonomiske samarbejde med Kina i form af en officiel investeringsaftale.

Beijing døbte i den sammenhæng 2020 'det europæiske år'. Det var nu, at alle talepunkterne skulle cementeres i en konkret aftale. Afgørende møder var på plads, og det hele skulle krones med Xi Jinpings besøg til Europa i efteråret. Så kom Covid-19, og alle de oprindelige planer faldt til jorden.

Ikke desto mindre lykkedes det i 11. time at nå til enighed om en ny aftale. Det skete, da kansler Merkel få dage før afslutningen på Tysklands formandsskab ved udgangen af 2020 fik forhandlet de sidste detaljer på plads. Merkel kunne sammen med andre EU-ledere og den kinesiske top med præsident Xi i spidsen annoncere, at parterne var nået til enighed om et aftalegrundlag, der nu blot mangler formel ratificering.

Foto: Gnews.org

Topmøde på Teams

Kinas og EU's ledere forhandlede investeringsaftalen på plads via videolink

Historien slutter imidlertid ikke der. Præsident Bidens administration har konsekvent udtrykt stor utilfredshed med EU's beslutning om at gennemføre investeringsaftalen. USA lobbyede i første omgang hårdt for at få Merkel m.fl. væk fra forhandlingsbordet. Da det ikke gav resultater, har de siden ihærdigt forsøgt at forhindre ratificering af aftalen.

Det får de måske mere succes med. Ikke mindst fordi eksterne faktorer endnu engang er grebet ind og har ændret omstændighederne. I marts 2021 blev en række europæiske politikere, organisationer, tænketanke og forskere sat på Kinas sorte liste som modtræk for sanktioner mod kinesiske embedspersoner i Xinjiang. EU svarede igen, da Europa-Parlamentet et par måneder senere stemte for at lægge investeringsaftalen på køl.

“With the EU sanctions against China and the Chinese counter-sanctions, including against members of the European Parliament, the environment is not conducive to the ratification of the investment agreement.”

- Valdis Dombrovskis, EU's Handelskommissær

Uagtet hvor investeringsaftalen lander, er der ingen tvivl om, at EU er i færd med at foretage en kursændring overfor Kina. Retorikken i Bruxelles er skiftet fra de sædvanlige *tit-for-tat* diskussioner til at betegne landet som en økonomisk konkurrent og strategisk rival. Den fælles-europæiske tilgang vil i fremtiden fortsat lægge op til at samarbejde med Kina omkring især handel og klima. Men den langt mere restriktive politik overfor kinesiske aktører på områder som adgang til offentlige udbud og investeringscreening kan forventes at blive intensiveret fremover.

Afkobling

Decoupling er et ord, der ofte kommer op, når talen går på Kinas forhold til omverdenen. Begrebet oversættes bedst til afkobling og henviser til, at to parter med gensidige interesser aktivt forsøger at gøre sig mindre afhængige af hinanden. I denne sammenhæng handler afkoblingen helt overvejende om USA og Kina, mens resten af verden er klemt et sted i midten.

Det europæiske handelskammer i Kina gennemførte for nylig en medlemsundersøgelse, hvor knap 200 virksomheder blev spurgt om, hvad de anser for at være de største bekymringer med relation til afkobling. Det gav følgende konklusioner:

POLITIK	Politisk betingede implikationer for erhvervslivet vil vokse på grund af en mere kritisk offentlighed. Eksempelvis havde de fleste europæere præcorona et overvejende positivt syn på Kina. Nu har 8 ud af 10 et negativt syn. Det giver vind i sejlene til kritikere på begge sider.
SUPPLY CHAINS	Afkoblingen startede reelt allerede under US-Kina handelskrigen. Mange producenter (inkl. kinesiske virksomheder) valgte at flytte hele eller dele af produktionen ud af Kina. Så der er allerede sket en gradvis transformation, men det vil for alvor gøre ondt, hvis udviklingen fortsætter.
COMPLIANCE	I takt med at USA og Kina løbende introducerer nye forholdsregler over for hinanden, kommer virksomheder i klemme. Sanktioner, blacklisting, anti-dumping measures m.m. udgør en konstant udfordring for de firmaer, der gør forretning i begge lande.
STANDARDER	Globalisering kan hurtigt blive et fænomen fra fortiden, hvis produktstandarder bliver opdelt i to politisk betingede systemer. Kinesiske interessenter forsøger ihærdigt at få indflydelse i de nuværende globale standardiseringsfora, og de gør det som en samlet og velkoordineret gruppe.
FINANS	Afkobling er ikke så stort et problem for Vesten. Couplingen var begrænset i første omgang, da udenlandske banker har en lav markedsandel i Kina. Udfordringen er derfor størst for Kina, for kinesiske banker og store internationale anlægsprojekter er afhængige af adgangen til dollars.
DATA	Afkobling gør det vanskeligt at indsamle data på tværs af mange markeder, hvilket er en stor hæmsko for multinationale virksomheder. Især techfirmaer, men i voksende grad også industrivirksomheder.

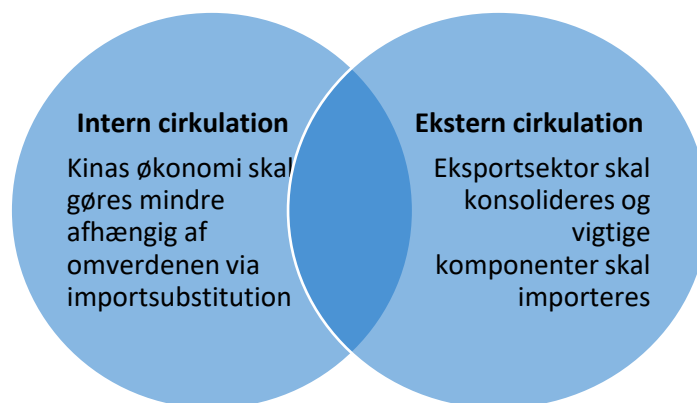
Det kinesiske perspektiv på afkobling bunder til en vis grad i landets eget fremskridt. Men også på tabte illusioner om Vesten. Kobling sker, når to parter har en stærk gensidig attraktion. Afkobling træder i kraft, når mindst én af parterne taber interessen. Da Kina ved årtusindskiftet forhandlede om medlemskab af verdenshandelsorganisationen WTO, udgjorde Vesten det strålende lys i al sin pragt og storhed. Det er bestemt ikke tilfældet mere. Fra finanskrise til Brexit, Trump, og håndteringen af Covid-19 har Vesten tabt meget af sin appel for kinesere.

Uanset perspektivet risikerer en fortsat eskalering af afkoblingen at blive en vanvittig dyr affære for alle parter. Observatører peger derfor på vigtigheden af, at en bred gruppe af interessenter gør de politiske beslutningstagere opmærksomme på, hvad konsekvenserne af udviklingen kan blive. Især Washington og Beijing skal konfronteres med, om nogle relativt begrænsede og kortsigtede fordele er omkostningen værd, når man tager de negative konsekvenser på især beskæftigelse og klima med i betragtningen.

Dual circulation

Problematikken omkring afkobling har sammen med USA's effektive handelspres på Kina utvivlsomt fremskyndet udformningen af den kinesiske regerings *dual circulation* strategi, som blev offentliggjort i slutningen af 2020.

Dual circulation

Dual circulation er vagt defineret, men bygger på ambitionen om at gøre den hjemlige økonomi mindre afhængig af omverdenen (intern cirkulation), samtidigt med at Kina fortsat skal handle med andre lande (ekstern cirkulation). Ifølge præsident Xi har Kina behov for at udvikle interne forsyningskæder med minimum ét hjemmeproduceret alternativ i alle vigtige industrier. Kina er derfor tvunget til at styrke innovationsindsatsen endnu mere for selv at producere vigtige inputs, f.eks. computerchips. Men eksporten skal samtidigt beskyttes, ikke mindst fordi landets store eksportsektor beskæftiger millioner af mennesker.

På import- og investeringssiden skal døren holdes åben for udenlandske virksomheder med avancerede komponenter og strategisk vigtige produkter. Derved sikrer man samtidigt, at vigtige handelspartnere gøres afhængige af det kinesiske marked, hvilket demotiverer dem fra at lægge politisk pres på landet.

En afledt effekt af dual circulation strategien er de mere politisk betingede krav til eksportører inden for Kinas grænser. En revideret eksportkontrollov trådte i kraft den 1. december 2020. De nye regler giver Kinas myndigheder mulighed for at udøve modforanstaltninger mod enhver, der anses for at indføre særlige handelsregler med det formål at skade Kinas nationale interesser. Loven gør det muligt at sanktionere indkøb af vigtige produkter i Kina såsom sjældne jordarter, der indgår i elektroniske komponenter.

Hong Kong

Protesterne i Hong Kongs gader eskalerede i juni 2019. Den umiddelbare anledning var de lokale myndigheders planer om at tillade udlevering af personer anholdt i Hong Kong til det kinesiske fastland. Kritikere frygtede, at dette kunne underminere byens relative uafhængighed og bruges målrettet mod aktivister og journalister, der kritiserer Kinas kommunistparti. Indtil 1997 blev Hong Kong styret af Storbritannien som en koloni, men vendte derefter tilbage til Kina. Under ordningen *et land, to systemer* har byen en vis autonomi, og indbyggerne har flere politiske rettigheder end på fastlandet.

Lovforslaget blev på grund af det massive folkelige pres trukket tilbage senere i 2019. Men urolighederne fortsatte og førte til endnu større demonstrationer og voldelige sammenstød. Beijing havde dog ikke til sinde at lade sig kue af de folkelige protester. Xi Jinping advarede mod separatisme og sagde, at ethvert forsøg på at opdele Kina ville ende i "smadrede kroppe og knuste knogler".⁹

I maj 2020 vedtog Hong Kongs parlamentariske forsamling så en ny sikkerhedslov, hvis formål er at "forhindre ekstern indblanding i Hong Kongs anliggender, kriminalisere handlinger, der truer national sikkerhed, såsom undergravning og løsrivelse, og tillade Kinas centralregering at oprette et nationalt sikkerhedsagentur i Hong Kong."¹⁰

Den nye lov bliver af de fleste uafhængige observatører set som et brud på *et land, to systemer* princippet, da den reelt giver Beijing beføjelser til at slå ned på enhver form for dissens. Det princip blev igen understreget i Kinas nyeste femårsplan, hvor det fremgår, at kun personer med dokumenteret loyalitet til centralregeringen har bemyndigelse til at opstille til Hong Kongs lovgivende forsamling.

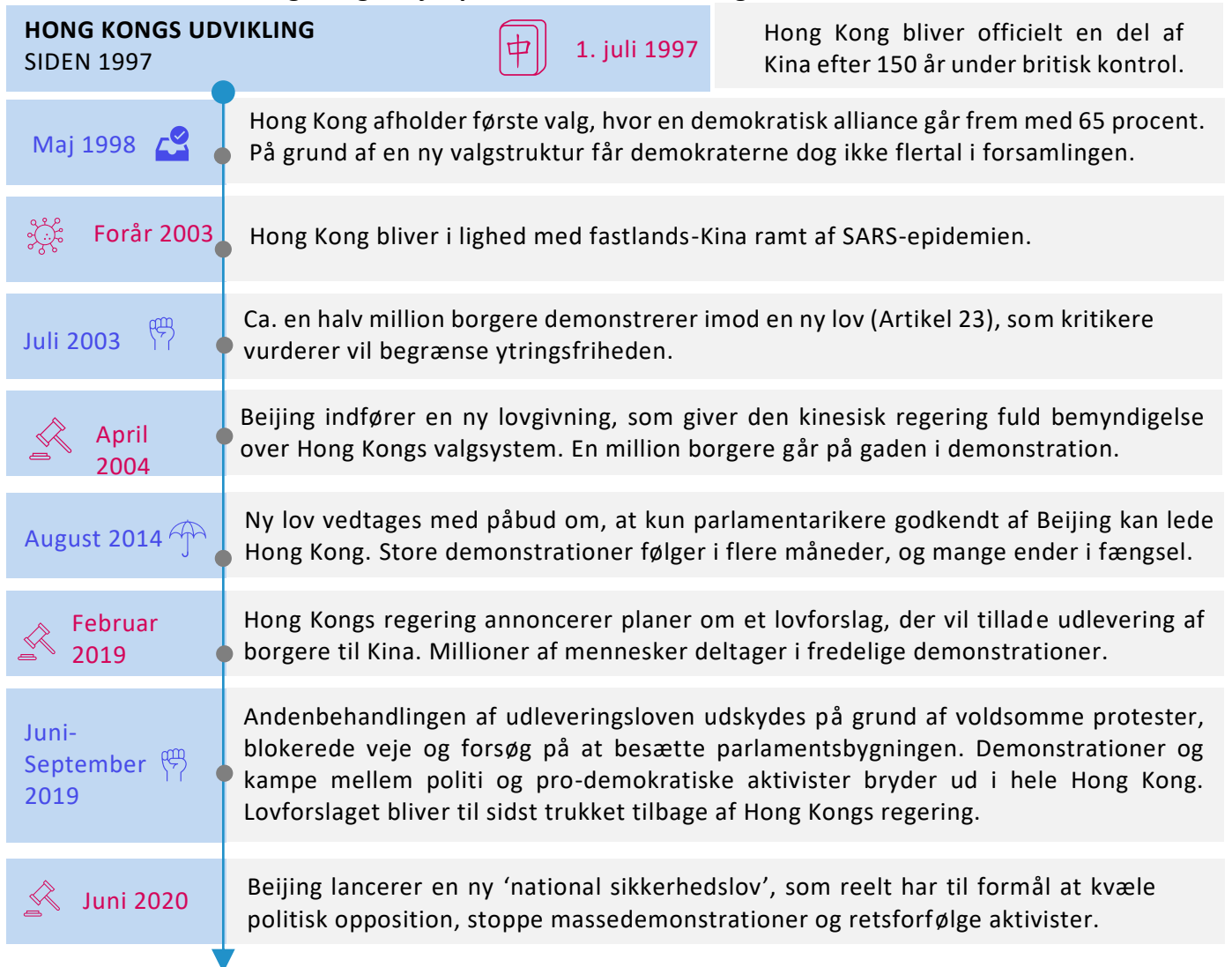
Agnes Chow og Joshua Wong

To af frontkæmperne i Hong Kongs protestbevægelse. Begge blev idømt fængselstraffe under rammerne af den nye sikkerhedslov.

⁹ Business Insider, 14. oktober 2019.

¹⁰ GLD.gov.hk

Hong Kong: Højdepunkter siden overdragelsen til Kina

Xinjiang

Kina får voksende kritik af sin behandling af uighurbefolkningen i den nordvestlige provins Xinjiang. Menneskerettighedsgrupper mener, at mere end en million uighurer i løbet af de sidste par år er blevet tilbageholdt i såkaldte genuddannelseslejre.

Ifølge vestlige medier er der også tegn på, at uighurer bruges til tvangsarbejde, og at kvinder bliver steriliseret med magt.¹¹ Flere lande beskylder direkte Kina for at begå folkedrab mod uighurerne. Kina benægter beskyldningerne og siger, at indsatsen over for små grupper i lokalbefolkningen har til formål at bekæmpe separatisme og islamistisk fundamentalisme.

Situationen har ført til mange verbale sammenstød mellem Kina og det meste af verdenssamfundet. Primært på politisk niveau, men i enkelte tilfælde er virksomheder også blevet impliceret.

¹¹ BBC News: Who are the Uighurs and why is China being accused of genocide?

Senest skabte det betydelig opstandelse blandt kinesiske forbrugere og medier, at den svenske detailhandler Hennes & Mauritz annoncerede et stop for indkøb af bomuld fra leverandører i Xinjiang. Kinesiske *netizens*¹² opfordrede til en boykot af H&M og andre kendte brands med links til Better Cotton Initiative, en NGO der beskyldter den kinesiske regering for krænkelser af menneskerettighederne. Flere af H&Ms fysiske og online platformbutikker blev lukket, og kinesiske brandambassadører opsagde deres kontrakter med firmaet.

Det er langt fra første gang, at Kinas statsstyrede version af *cancel culture* har haft negativ indvirkning på udenlandske mærker. Denne gang har de involverede virksomheder imidlertid ikke været villige til at bøje sig for presset. H&M offentliggjorde en erklæring, hvor de håbede på at genvinde tilliden hos kunder og forretningspartnere i Kina, men selskabet har indtil videre ikke undskyldt sin holdning til Xinjiang. Det samme gælder for andre firmaer som Nike og Burberry.

Sagen illustrerer, hvordan internationale virksomheder i stigende grad skal manøvrere mellem en nationalistisk stemning i Kina og hård kritik af landet i Vesten og andre regioner. De fleste større internationale virksomheder har strikse CSR-principper, som ofte er uforenelige med virkeligheden i Kina. Men disse principper skal holdes op mod attraktionen fra det lukrative kinesiske marked. Derfor kan lejlighedsvis konflikter sandsynligvis ikke undgås, og af samme grund bruger især globale brands langt flere ressourcer på *reputation management* i Kina end andre steder.

Det Sydkinesiske Hav og Taiwan

Kina har territoriale stridigheder med stort set alle sine 14 nabolande. Især Det Sydkinesiske Hav udgør en konfliktzone, da farvandet dels er et vigtigt logistisk knudepunkt og dels indeholder et enormt økonomisk potentiale i form af uudnyttede naturressourcer.

Kina gør krav på 90% af farvandet og har i de senere år forsøgt at hævde sin ret ved at bygge militærbaser på små ubeboelige klippeøer. Samtidigt chikaneres nabolandenes skibe og fiskebåde regelmæssigt af kinesiske flådestyrker. Den Internationale Voldgiftsdomstol i Haag afgjorde i 2016, at Kinas krav på området er i strid med internationale regler. Kina anerkendte ikke domstolens afgørelse og har ikke ændret adfærd.

Den mest følsomme geografiske disputs omhandler Taiwan. Øen har siden Kinas borgerkrig blev afsluttet i 1949 udgjort et konstant tema i Kinas relation til omverdenen. Kernen til problemet er, at den kinesiske regering ser Taiwan som en midlertidigt løsrevet provins, der før eller siden skal retur til moderlandet. Mange taiwanesere er uenige og mener, at Taiwan er en de-facto separat stat, selvom formel uafhængighed aldrig er blevet erklæret.

Kina har i de seneste år gradvist øget presset på Taiwan. I 2018 blev internationale virksomheder eksempelvis truet med at blive afskåret fra det kinesiske marked, hvis de ikke omtalte Taiwan som en del af Kina.

¹² *Netizens* er en udbredt betegnelse for Kinas onlinebrugere.

I 2020 genvandt Tsai Ing-Wen præsidentposten i Taiwan. Det var ikke velset i Beijing, da Tsai er fortaler for taiwanesisk uafhængighed på længere sigt. Indførelsen af den nye sikkerhedslov i Hong Kong blev samtidigt tæt fulgt i Taiwan og af mange set som et tegn på, at Beijing er villig til at gå langt for at sikre sine påståede territoriale rettigheder.

Udviklingen har fået den nære allierede USA til at forsikre Taiwan om sin fortsatte støtte. I april 2021 besøgte en amerikansk delegation med flere fremtrædende politikere Taipei, hvilket Beijing så som en klar provokation. I forbindelse med besøget foretog en stor koncentration af kinesiske krigsfly øvelser i taiwanesisk farvand. Den højtstående amerikanske admiral John Aquilino advarede ved samme lejlighed om, at en kinesisk invasion af Taiwan "er meget tættere på en realitet, end de fleste tror".¹³

Taiwan: Højdepunkter siden borgerkrigens afslutning

¹³ CNN, 24. marts 2021.

Kinas ulvekrigere

Udtrykket *wolf warrior diplomacy* blev udbredt i 2019, da en række fremtrædende kinesiske embedsmænd aggressivt forsvarede Kina på vestlige medieplatforme, især Twitter. Kælenavnet stammer fra en film om en Rambo-lignende kinesisk elitesoldat.

Den langt mere offensive diplomatiske fremtræden var ifølge Kina en nødvendighed som modsvar til Donald Trumps vedvarende angreb. Ved flere lejligheder har 'ulvekrigerne' dog bevæget sig op i himmelstrøg, hvor selv Trump ville have svært ved at følge med. Det gælder ikke mindst udbredelsen af diverse sammensværgelsesteorier, såsom at det amerikanske militær bragte Covid-19 til Kina, og at australske soldater myrdede afghanske børn og mødre.

Foto: Kinas udenrigsministerium

Zhao Lijian

Talsperson for Kinas udenrigsministerium

Zhao er berømt og berygtet for sine barske udtalelser, der typisk er rettet mod kritikere af styret i Beijing. Blandt andet beskriver han jævnligt USA som et racistisk og dobbeltmoralsk land.

Den nye tone skal først og fremmest ses i et indenrigspolitisk lys. At forsvare Kinas ære over for eksterne rivaler har altid været velset i den kinesiske offentlighed. Men det afspejler formegentlig også den kinesiske ledelses tro på, at Vesten på mange områder halser efter Kina, så der ikke længere er behov for at holde skjulte miner til slet spil.

Effekten af ulvekrigerdiplomati har imidlertid været diskutabel. Især fordi den hårde tone medvirker til at gøre afstanden mellem Kina og omverdenen endnu større end den i forvejen er. Kina anser med god ret sig selv som en supermagt, men landets position i det globale samfund afhænger i høj af at kunne samarbejde med andre stater. Derfor er der også moderate stemmer internt i Kinas politiske system, der advokerer for en nedtoning af retorikken. Xi Jinping gik i starten af juni 2021 selv ud og undsagde den hårde retorik med et budskab om, at det er vigtigt at præsentere Kina som et troværdigt og elskeligt land.¹⁴

Perspektiver

Som altid er Kinas aktuelle forhold til omverdenen et miks af godt og skidt. Xi Jinping's magtkonsolidering er eksempelvis en udvikling, der alt efter udgangspunktet kan ses som en stabiliserende faktor eller et skridt på vejen til koldkrigstilstand mellem Øst og Vest. Det sociale kreditsystem deler også vandene. I Danmark og ligesindede samfund er holdningen overvejende negativ. I andre lande giver systemet inspiration til at få en stærkere offentlig administration.

¹⁴ Xinhua News Agency, 2. juni 2021

Uanset perspektivet har omverdenens interesse for Kina de sidste 2-3 årtier været markant. Kinas økonomiske muligheder har virket som en magnet for etablerede firmaer og håbefulde iværksættere fra hele verden. Mange har klaret sig godt, mens andre har erfaret, at Kina er et vanskeligt marked at få succes i. Den økonomiske attraktion vil formegentlig kun forstærkes i fremtiden. Men de mange udfald i Kinas relationer til andre lande har haft negative konsekvenser, hvilket også kan aflæses af det konstant faldende antal udlændinge med fast ophold i Kina.¹⁵

Politisk er Kinas voksende globale status kombineret med nationalistiske impulser en potentielt sprængfarlig cocktail. Især i forhold til geografiske disputser. Problematikken omkring hjemlige regioner og søgrænser i det sydkinesiske hav er beskrevet i dette kapitel. Men også historiske grænsestridigheder med bl.a. Indien i vest og Rusland i nord kan nemt risikere at dukke op til overfladen igen. Især hvis Kina føler, at nuværende alliancer og samarbejdsaftaler ikke vil blive respekteret i fremtiden.

Det er også et åbent spørgsmål, om den hårdere kurs fra USA og EU får Kinas ledere til at skrue lidt ned for de globale ambitioner. Eller om Kinas voksende selvtillid gør politiske aftaler værdiløse på den lange bane. Uanset hvad svaret er, vil grundlæggende forskelle i måden at anskue verden på fortsat udgøre en potentiel knast i relationerne. Vestlige demokratiske værdier har i mange år domineret den globale orden. Men Kinas mere pragmatisk orienterede værdisæt udfordrer status quo og kan sagtens vise sig at blive et permanent alternativ, som mange andre lande bekender sig til. Ikke mindst, når Kina overtager USA's position som den største globale økonomi.

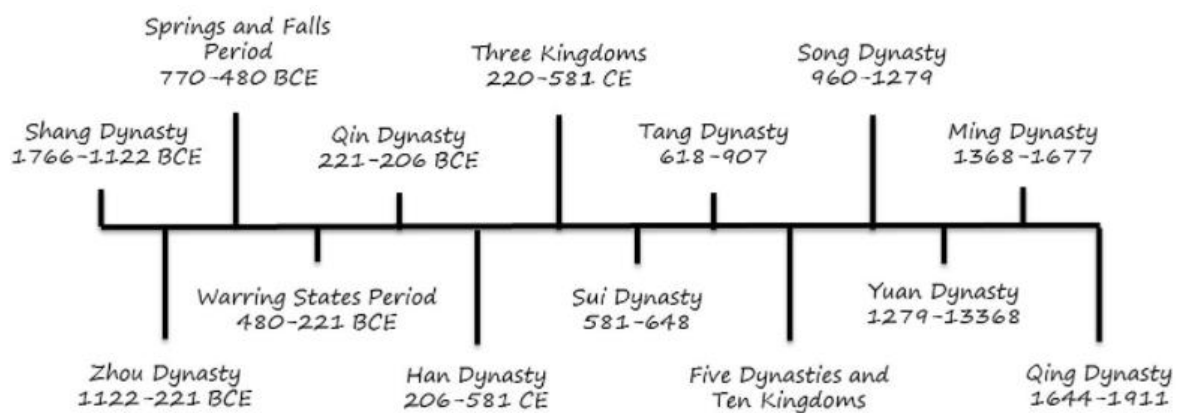
¹⁵ Antallet af expatriates i Kinas største by, Shanghai, faldt fra over 300.000 i 2018 til 164.000 i 2020.

KAPITEL 4: Kinas samfund

Den kinesiske befolkning har rundet 1,4 milliarder mennesker. Landet er det folkerigeste i verden, selvom den status snart overtages af Indien. 92% af alle kinesere tilhører den etniske *Han*-gruppe, mens øvrige kinesere er fordelt på 55 etniske minoriteter.

Kinas dokumenterede civilisation kan dateres omkring 3300 år tilbage i tiden. Det første kejserdømme blev etableret i 221 f.Kr., der samtidigt var startskuddet på Kinas dynastiske epoke. Siden fulgte over 2000 år med kejserstyrede dynastier. Fra 1912 har landet fungeret som en republik, og Folkerepublikken Kina blev etableret i 1949.

Kinas dynastiske periode

Religion og filosofi

Det kinesiske samfund bygger på tre grundlæggende skoler med forankring i religion og/eller filosofi: Konfucianisme, taoisme og buddhisme. De har ikke blot haft afgørende spirituel betydning for den kinesiske befolkning, men spiller også ind på mange aspekter af Kinas modernisering. De tre skoler har enkelte modstridende principper, men supplerer overvejende hinanden.

Konfucianisme er en holistisk filosofi, der udstikker retningslinjer for, hvordan mennesker bør leve deres liv. Læren er omkring 2500 år gammel og udspringer fra Konfucius, der var en højtstående embedsmand. Han levede i en tid, hvor traditionelle kinesiske værdier var under pres fra konstante konflikter mellem konkurrerende stater. Konfucius 'oversatte' derfor religiøse forskrifter til sociale moralbegreber, som skulle gøre det nemmere for almindelige borgere at finde den røde tråd i tilværelsen. Hans anbefalinger berørte en bred vifte af temaer fra familieliv til uddannelse og politisk ledelse.

Det vigtigste princip i konfucianismen er at respektere de gensidige forpligtelser mellem mennesker. Udgangspunktet var et humanistisk princip om, at man skal behandle andre, som man selv ønsker at blive behandlet. Konfucius byggede videre på dette med et mere

konservativt princip om, at hvis alle mennesker accepterer deres rolle i gruppehierarkiet, vil det resultere i et stærkere samfund.

Det var ikke mindst dette påbud til almindelige mennesker om at opretholde den sociale orden, som gjorde konfucianismen populær blandt kinesiske magthavere. Filosofien er lige siden brugt af staten til at bevare status quo, og de konfucianske principper bliver af historikere udlagt som den vigtigste årsag til, at Kina på intet tidspunkt i landets lange historie har haft demokratisk styreform i vestlig forstand. Det afgørende er således ikke de individuelle rettigheder, men den kollektive forpligtelse.

Omdrejningspunktet for taoisme er begrebet *Tao*, der blev introduceret af filosofen Lao-tze og ofte oversættes som 'vejen'. Men den nøjagtige betydning er mere kompleks. Tao er universets ultimative kreative princip, og alle ting er forbundet i Tao. Det vigtigste og mest berømte princip fra taoisme er *Yin Yang*, der dækker over, at verden er fyldt med komplementære kræfter; handling og ikke-handling, lys og mørke, varme og kulde osv. Kun ved at acceptere disse modsætninger kan mennesker opnå balance og sand harmoni.

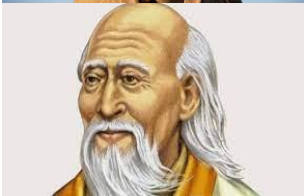
Taoismen var formegentlig den mest udbredte af de filosofiske skoler i Kina før den kommunistiske revolution. Siden er dens betydning aftaget betragteligt. I første omgang, fordi taoisme i lighed med alle andre ikke-Marxistiske læringer blev officielt forbudt. Men senere, da paranoiaen havde lagt sig og især konfucianismen fik et stærkt comeback, forblev taoismen uglest. Måske fordi den dialektiske grundide ikke er et godt match med et dogmatisk politisk system.

Kinas tre åndelige læremestre

Konfucius

6. århundrede f.Kr. Respekt for hierarkiet

Lao-tze

6. århundrede f.Kr. Harmoni med natur og omgivelser

Buddha

5. århundrede f.Kr. Disciplin fører til sandhed

Buddhisme lægger som de to andre skoler særlig vægt på åndelig udvikling, der fører til indsigt i virkelighedens sande natur. Meditation er ét af midlerne til at forbedre personlige kvaliteter som bevidsthed og visdom. Ved at følge den rette sti vil et menneske blive fuldt oplyst og se virkeligheden for, hvad den er. Med andre ord; kun ved at leve fuldt ud i overensstemmelse

med sin sande natur – *Zen* – kan et menneske opnå målet for det åndelige liv. Det mål repræsenterer samtidigt afslutningen på menneskets lidelser.

Selvom buddhismen har sit udspring i Indien, er det nemt at se, hvorfor den også fik tag i den kinesiske befolkning. Fokuseringen på åndelighed er ét aspekt. Princippet om at blive belønnet for at leve et disciplineret liv har helt sikkert også appelleret til mange. Det gør det stadig. Buddhismen har fået en renæssance blandt mange unge kinesere. Til en vis grad som et popkulturelt fænomen med forankring i Shaolin-kampsport og smarte buddhistiske armbånd. Men også som et fast holdepunkt i en tilværelse, der er præget af et voldsomt eksternt pres.

Familie og uddannelse

Kombinationen af et-barn-politik, vild økonomisk vækst, og minimale velfærdsydelser har lagt familiens forventninger over på yngre kinesere i et omfang, der kan være svært at relatere til som dansker. Som børn er de genstand for den samme hengivenhed, vi kender fra vores egen kultur. Men opmærksomheden akkompagneres allerede i børnehaven med pligter i form af lektielæsning, klaverundervisning, og meget andet. Alt sammen som led i bestræbelserne på at få familien så langt op i samfundshierarkiet som muligt.

Kinas uddannelsessystem bærer strukturelt en vis lighed med det amerikanske. Alle børn har ni års skolepligt fordelt på seks års *primary education* og minimum tre års *secondary education*. De fleste skoler er offentlige, men opkræver brugerbetaling på forskellige prisniveauer. Offentlige skoler med påviste resultater er ikke overraskende de dyreste. Samtidigt udgør private skoler i voksende grad et attraktivt alternativ for velstillede familier.

Adgang til de bedste og dyreste skoler er ikke kun et spørgsmål om betalingsvillighed. Optagelseskravene er skrappe og kræver massiv støtte fra familien. Kravene er overvejende akademisk funderede, men bredere kompetencer i form af eksempelvis musikalske kundskaber spiller også ind.

Foto: BBC

Kinesiske unge til Gaokao eksamen

Over 10,7 millioner elever tog testen i 2020 – det højeste antal i historien. Heraf bliver omkring 80% accepteret på en videregående uddannelse.

Blandt større skoleelever og deres forældre er de mest frygtede adgangseksaminer *Zhongkao* og *Gaokao*. Begge er helt afgørende for de videre uddannelsesmuligheder. *Zhongkao* oversættes på engelsk som *Senior High School Entrance Examination*. Det svarer i et dansk perspektiv til en eksamen, som skal kvalificere andetårs gymnasieelever til det afsluttende

gymnasieår. Gaokao er den direkte optagelsestest til kinesiske universiteter. Et topresultat er påkrævet for bare at komme i betragtning til de bedste af Kinas ca. 2000 videregående uddannelsesinstitutioner.

Det faglige niveau er generelt højt på kinesiske skoler. Især for repetitionstunge fag som matematik og naturvidenskab. På det internationale rankingsystem PISA¹⁶ ligger Kina helt i top. Mange danskere husker sikkert TV-programmet '9.Z mod Kina', hvor jævnaldrende skoleelever fra Danmark og Kina konkurrerede mod hinanden på basale færdigheder. De kinesiske elever vandt i stor stil.

'9.Z mod Kina'

Programmet affødte voldsom debat i Danmark. Nogle politikere og akademikere så det som et slag mod kvaliteten af danske undervisningsprincipper. Andre kritiserede programmet for at give et forkert billede af forholdet mellem Danmarks og Kina uddannelsessystem ved at sammenligne en almindelig dansk folkeskoleklasse med en kinesisk eliteklasse.

Foto: Danmarks Radio

Kinas uddannelsessystem er dog også genstand for hård kritik. Det gælder især den massive fokus på memoreret indlæring og standardiserede tests, manglen på kreativ stimulering og kritisk stillingtagen, og på kløften i uddannelseskvalitet mellem studerende i landdistrikter og større byer. De færreste kinesere har en ensidigt positiv erindring om skoletiden. Konservativ værdier dominerer og forankringen i gamle rutiner er i stigende grad uforenelig med det moderne samfunds forventninger. Disse udfordringer er den primære årsag til, at forældre ofte vælger at give deres børn en international uddannelse, hvis det er muligt.

Situationen er ikke blevet nemmere af, at præsident Xi har udpeget uddannelsesområdet til en ideologisk slagmark. Undervisere på kinesiske skoler forbydes i mange sammenhænge at bruge materiale, der vurderes til at være 'inspireret af vestlige værdier'. Senest har Kinas myndigheder indført regler, der blandt andet gør det obligatorisk for offentlige skoler at prioritere undervisningsmateriale med såkaldt *Xi Jinping teori*, dvs. præsidentens personligt definerede ideologi.¹⁷

¹⁶ OECD's *Program for International Student Assessment*, som måler 15-årige skoleelevers færdigheder inden for blandt andet læsning og matematik.

¹⁷ Den vigtigste udgivelse af Xi Jinping er en samling af taler og dokumenter udgivet med den engelske titel: "The Chinese Dream of the Great Rejuvenation of the Chinese Nation".

Demografiske udfordringer

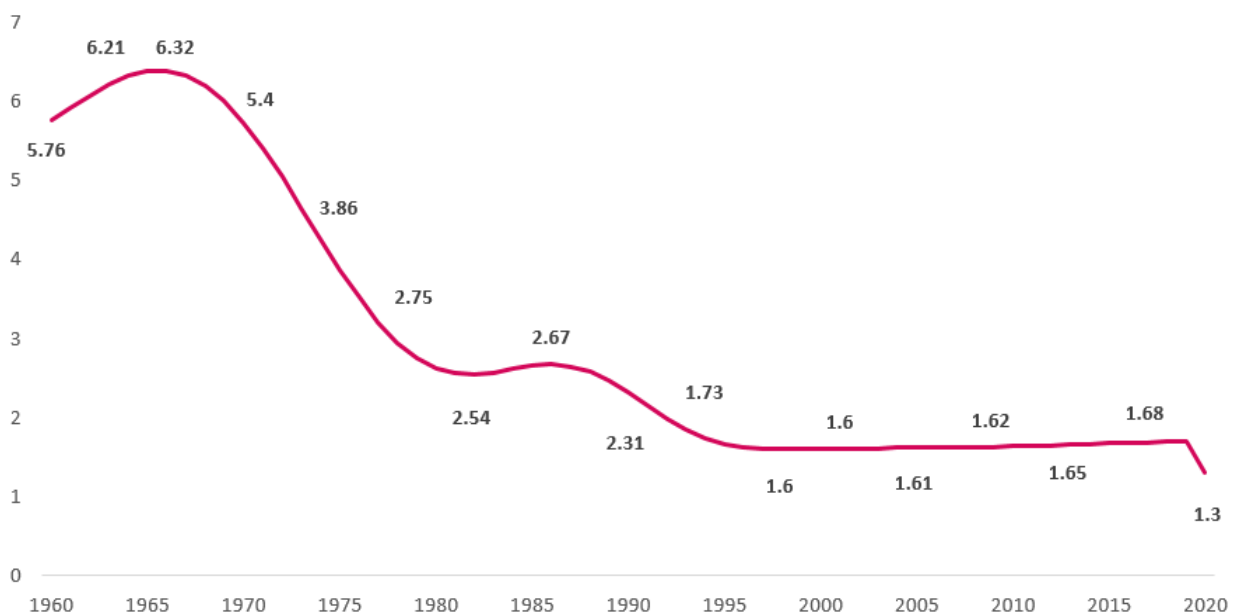
Hvert tiende år gennemfører Kina en national census. Den seneste udgave blev offentliggjort i maj 2021 og indeholder mange interessante observationer.

Et af de mest omtalte temaer berører landets demografiske udvikling. Undersøgelsen påviste en lav fertilitetsrate, en faldende arbejdsstyrke, og en hurtigt aldrende befolkning¹⁸. Det er ikke i sig selv overraskende, men omfanget af udfordringerne var langt mere udtalt end tidligere antaget.

De nye tal indvarsler således drastiske ændringer i de kommende årtier. På nuværende tidspunkt tilføjer verdens mest befolkede land årligt 12 millioner nye borgere netto. Men det varer ikke længe, før toppen er nået og befolkningstallet begynder at falde. Ifølge FN kræver det en fertilitetsrate¹⁹ på 2,1 at opretholde antallet af borgere i et land. I Kina ligger raten aktuelt på 1,3 og forventes at droppe yderligere til under 1,1, hvilket kategoriseres som 'ultra-lav fertilitet'.

Den faldende fertilitetsrate skyldes ikke mindst, at antallet af kvinder i den fødedygtige alder er kraftigt reduceret som følge af Kinas et-barn-politik. Den tendens forstærkes yderligere i fremtiden. Estimer viser, at der vil blive 30% færre kvinder i alderen 22 til 35 år i løbet af det næste årti.

Udvikling for Kinas fertilitetsrate

Kilde: China National Bureau of Statistics

¹⁸ 26% af befolkningen vil være over 65 år i 2050.

¹⁹ Fertilitetsrate er defineret som antallet af børnefødsler pr. kvinde i alderen 15-49 år.

Kina indførte i 1980 et-barn-politikken. I 2015 blev den afskaffet igen.²⁰ Den forventede effekt var en gradvis genopretning af fertilitetsgraden til ca. 1,8. Men prognosen har vist sig slet ikke at holde stik. Ifølge eksperter på grund af alt for sen politisk handling. Kinesiske forskere advarede allerede for tyve år siden om risikoen ved at vente for længe med at eliminere midlertidige fødselsrestriktioner. Men myndighederne lyttede ikke til opfordringerne, da hensynet til at balancere Kinas store befolkningsantal med landets ressourcekapacitet og daværende status som udviklingsøkonomi vejede tungest.

Den fulde effekt på Kinas økonomi vil først for alvor være synlig om to årtier. Men udviklingen bliver meget svært at vende, så der skal drastiske tiltag til med det samme. Det vil koste 10% af Kinas BNP at hæve fertilitetsgraden fra det nuværende niveau på 1.3 til målet på 2.1. Det svarer til ca. 1 million yuan for hvert barn. Det er derfor blevet foreslået, at regeringen skal tilbyde nybagte forældrepar incitamentsbetaling på 1 million yuan i form af kontanter, skattelettelser og boligtilskud. Forslaget er dog endnu ikke vedtaget.

De demografiske udfordringer skyldes ikke kun manglen på rettidig politisk omhu. Effekten af økonomiske, sociale og kulturelle faktorer på almindelige kineseres vilje til at få børn spiller også en væsentlig rolle. Omkostningsbyrden vejer især tungt på grund af en voldsom diskrepans mellem realindkomst og leveomkostninger til bolig og uddannelse. Kina har i dag det højeste udgiftsniveau for børnefamilier i verden.

Kønsroller

Demografi har også indvirkning på andre sider af samfundet. Ikke mindst kønsroller. Når en forholdsmæssig lille arbejdsstyrke i fremtiden skal forsørge en stor aldrende befolkning, kræver det at så mange kvinder som muligt er erhvervsaktive. Det vanskeliggøres af mangler indenfor offentlig børne- og ældreomsorg samt en udbredt diskriminerende praksis på arbejdsmarkedet. Ikke mindst hvad angår ligeløn og barselsregler. Regeringen har fokus på problemstillingen, men implementering er vanskelig i Kinas patriarkalske samfund.

Den største kønsdefinerede udfordring har ligesom fertilitetsproblemerne rødder i et-barn-politikken. Med kun ét barn til at overtage forsørgerrollen har mange familier haft præference for at få en søn fremfor en datter. Konsekvensen var et betydeligt boom i antallet af aborterede pigefostre fra starten af 1980'ere og de følgende 2-3 årtier. Det er nu gjort ulovligt at abortere på basis af køn, men de skadelige effekter er for længst sat ind. I dag er der ca. 30 millioner flere mænd end kvinder i Kina. Ubalancen er mest markant i alderskategorien 10-19 år, hvor der findes seks drenge for hver fem piger. Teenagedrenge kan således se frem til hård konkurrence om de giftemodne piger, og mange ender i kategorien *shengnan* (mænd i overskud), som er det gængse udtryk for mænd uden kone og børn.

Kvinder har i den forstand stor indflydelse på familiestrukturen. Til gengæld er de betydeligt mindre eftertragtede i toppen af samfundshierarkiet. Mænd sidder tungt på de vigtige poster i Kinas politiske system og centraladministration. Eksempelvis er der blot én kvinde ud af 25 medlemmer i kommunistpartiets Centralkomite, og tendenserne for fremtiden peger ikke på

²⁰ På trods af navnet betød loven ikke, at alle kinesere kun måtte få ét barn. Der var mange undtagelser, især for folk i landområder. Så den reelle fertilitetsrate var estimeret til at ligge på ca. 1,5-2,0.

større kvindelig repræsentation. Tværtimod har Xi Jinpings nationalkonservative tilgang kvalt enhver antydning til ligestillingsdebat.

Kønsrollesituationen er noget mere balanceret i Kinas erhvervssektor. Kvinder udgør 45% af arbejdsstyrken, og ca. 30% af alle lederstillinger besættes af kvinder. Der findes flere eksempler på højt profilerede kvindelige entreprenører. Det inkluderer Zhou Qunfei, som med en formue på over US\$10 milliarder er den rigeste *self-made* kvinde i verden. Zhou Qunfeis historie er ganske bemærkelsesværdig. Hun startede karrieren som migrantarbejder i Shenzhen i Sydchina, dygtiggjorde sig løbende via selvstudier, indtil hun i en alder af 22 år etablerede sin første virksomhed. Siden fulgte flere andre iværksætterinitiativer, og Zhou ramte for alvor guldåren med firmaet Lens Technology, der producerer touchscreens til elektronikindustrien.

Zhou Qunfei

Stifter af Lens Technology og Kinas rigeste kvinde

Foto: Todayonline.com

Sociale strømninger

Ved udgangen af det 20. århundrede var social interaktion i Kina næsten udelukkende et fysisk anliggende. Mobiltelefoner var forbeholdt den absolutte elite, internettet kunne i bedste fald benyttes i arbejdsregi, og stort set alle typer af transaktioner krævede personligt fremmøde. I dag er Kina ikke alene verdens mest digitaliserede samfund målt i volumen. Det moderne Kina udgør også et af historiens mest iøjnefaldende eksempler på, hvordan nye teknologier kan være en katalysator for et samfunds voksende selvbevidsthed og position i den globale hækkeorden.

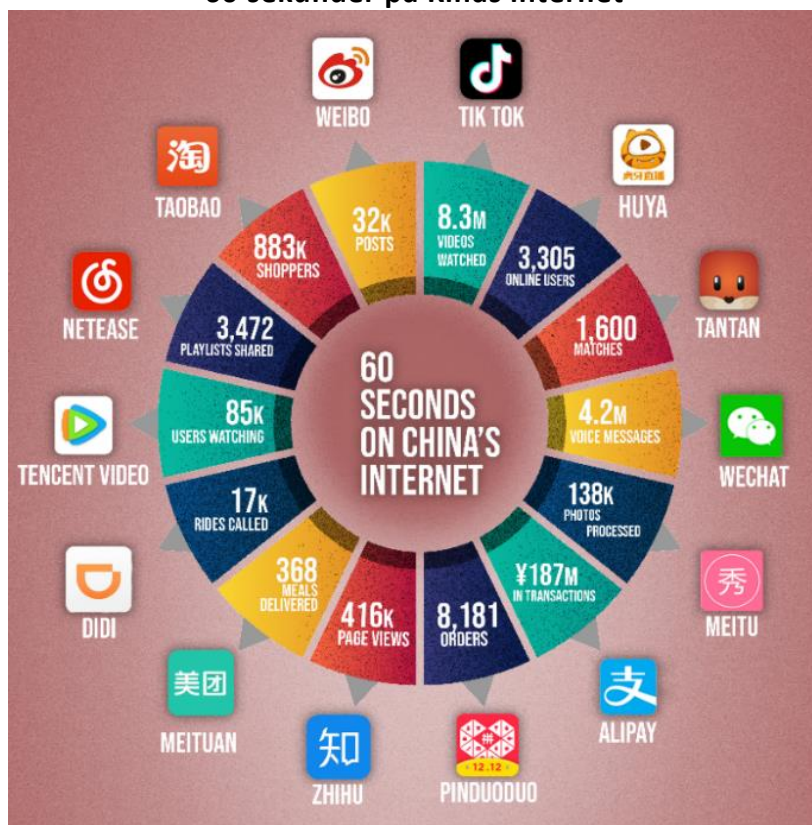
I modsætning til Danmark og mange andre lande har Kina aldrig gennemgået en *Do It Yourself* fase. Almindelige kinesere har ikke de store erfaringer med selv at klare forefaldende arbejde på boligen eller med at pusle i haven. Sports- og fritidsklubber er heller ikke udbredte. Fitnesscentre er ganske vist skudt op med raketfart i alle større byer, men det er overvejende et sociokulturelt fænomen for den voksne urbane middelklasse. Kun en meget lille andel af kinesiske børn benytter eksempelvis sportsklubber udenfor skoletiden.

Til gengæld har kinesere i massiv grad omfavnet de muligheder, der ligger i digitalt forankrede aspekter af det sociale liv. Især smartphonens indtog har gjort det muligt at socialisere med andre i et uset omfang for et land, hvor massekommunikation ellers altid har været styret af staten med politiske hensigter for øje. Regeringen støtter ivrigt op om digitaliseringen. Den enorme mængde data genereret fra brug af smartphones gør det langt nemmere at holde kontrol med brugere og dermed med befolkningen. Lovgivningen omkring privatlivsbeskyttelse er svag og gælder under alle omstændigheder ikke for de myndigheder, der har ansvaret for nationale sikkerhedsinteresser. De kommercielle perspektiver af Kinas digitale fremmarch ser vi nærmere på i næste kapitel.

KAPITEL 5: Kinas digitale revolution

Kinas internetunivers fortsætter med at vokse eksplosivt. De store techgiganter med Alibaba Group i spidsen er blandt verdens mest værdifulde virksomheder. Men mange andre kommer løbende til, og den stenhårde konkurrence er medvirkende til, at det kinesiske marked for digitale ydelser i dag fremstår som verdens måske mest innovative. Etablerede platforme som Taobao og TikTok er allerede pengemaskiner, der kan måle sig med Amazon og Facebook. De fleste nyere internetvirksomheder er endnu ikke profitable. Men de vokser hurtigt, og investorer hælder formuer i dem.

60 sekunder på Kinas internet

The Great Chinese Mall

Udviklingen af Kinas e-handelssektor sammenlignes ofte med fødslen af det 20. århundredes forbrugerkultur i USA. I takt med at flere amerikanere blev bilejere, blomstrede indkøbscentre (*malls*) op overalt i forstæderne. De nye indkøbscentre tilbød en alt-i-én oplevelse, der gik langt udover at købe dagligvarer. Alle typer af detailhandel fra restauranter til frisørsaloner og banker blev koncentreret omkring centrene. Underholdningssteder som biografer og spillearkader fulgte hurtigt efter. Den model har siden bredt sig til resten af verden.

Også til Kina. Som i alle andre lande køber kinesere stadig de fleste ting i fysiske butikker. Men mange indkøbscentre er enten dyre eller har et begrænset udvalg. Samtidigt har yngre kinesere i modsætning til jævnaldrende i Vesten aldrig omfavnet centrene som sociale mødesteder. De er underlagt en mere striks opdragelseskultur, hvor tiden skal bruges til at

dygtiggøre sig fremfor at hænge ud med vennerne, og kun de færreste unge har en bil til rådighed.

De har til gengæld allesammen en smartphone. Den bruges i forvejen til stort set alle livets forhold. Så det er også nærliggende, at det foretrukne mødested er i *cyberworld* – og mere præcist i multifunktionelle superapps. Den klart største af disse er WeChat, der med god ret kan påberåbe sig titlen som Kinas moderne udgave af alt-i-én oplevelsen for sine 1,2 milliarder brugere.

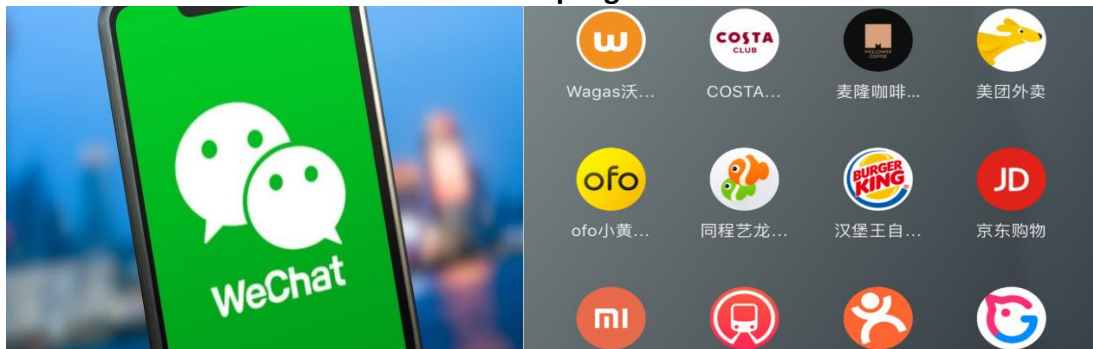
WeChat: Edderkoppen i spindelvævet

Globalt orienterede internetplatforme som Instagram prøver på forsøgsbasis at kombinere et socialt mediekompleks med e-handel. De gør det i små skridt, for især vestlige forbrugere er skeptiske omkring at blande for mange funktioner sammen. Det forbehold eksisterer slet ikke i Kina.

WeChat blev udviklet af Tencent, der også er Kinas største producent af onlinespil. Oprindeligt var WeChat udelukkende en *message app* i stil med FB Messenger og WhatsApp. Men i takt med chatfunktionens voksende udbredelse blev nye ydelser løbende koblet på. Det er foreløbigt kulmineret med integrationen af de såkaldte miniprogrammer, der fungerer som en slags 'business-apps-i-appen'.

I skrivende stund findes der over 1,1 millioner miniprogrammer på WeChat. Hvert af dem repræsenterer en individuel forretning, og Tencent modtager via betalingsfunktionen WeChat Pay et gebyr, når en transaktion finder sted.

WeChat miniprogrammer

WeChat adskiller sig således fra andre apps med sin tilsyneladende grænseløse multifunktionalitet. Den eliminerer samtidigt behovet for individuelle apps på samme måde som E-handelsplatforme tidligere eliminerede behovet for individuelle webshops. Stort set alle typer af services er direkte tilgængelige i WeChat-universet. Fra booking af lægekonsultationer og deletaxaer til bankoverførsler og den Covid-19 sundhedskode, der skal vises for at få adgang til offentlige bygninger i Kina.

Fra kunder til brugere

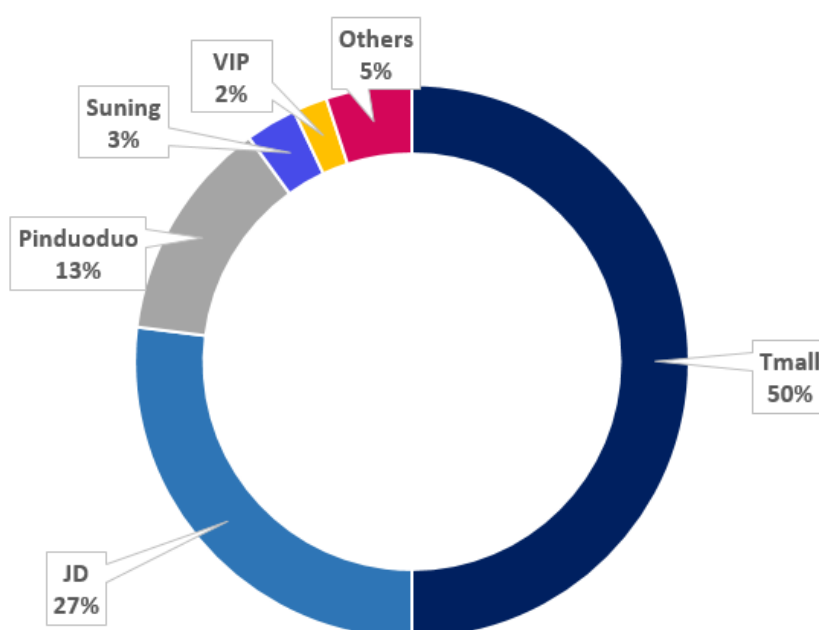
WeChats enorme succes afspejler samtidigt et anderledes perspektiv på digitale anvendelsesmuligheder. I Danmark bliver ny teknologi oftest brugt til at udvikle et konkret indtægtsområde, hvor en digital løsning skal udfylde et hul i markedet. I Kina udgør teknologien i højere grad et afsæt til at opbygge en stor brugergruppe, der som regel ikke bidrager til indkomstgrundlaget i første omgang.

Det økonomiske potentiale består i at koble value-added services (VAS) på senere i processen. WeChat er et godt eksempel. Centraliseringen af brugertilbud gør naturligvis appen til en populær reklamekanal. Men ejeren Tencent tjener langt de fleste penge på at dirigere brugerne videre til andre services, især onlinespil og miniprogrammer.

Kinesiske virksomheders tilgang skyldes ikke mindst det enorme antal brugere, som en succesfuld løsning potentielt har adgang til. Den realisering får virksomheder til at prioritere en *outside-in* tilgang, hvor den samlede brugeroplevelse vægter højest. Konsekvensen er, at et stort antal virksomheder med en tilsyneladende ensartet value proposition kæmper om det samme publikum, og de strategiske nuancer kan være vanskelige at få øje på.

Det er derfor heller ikke nogen overraskelse, at markedsconcentration omkring enkelte store virksomheder er langt mere markant i Kina end i Vesten. De fleste nye spillere på et marked dør hurtigt, og nogle få med et påvist potentiale bliver overtaget af giganterne. Alibaba, Jingdong og Pinduoduo sidder tilsammen på over 90% af Kinas marked for digitalt varesalg. Til sammenligning har de tre største aktører i USA – Amazon, eBay og Shopify – mindre end 50% af markedet.

Markedsandele for Kinas største e-commerce platforme (2020)²¹

²¹ Målt i GMV (Gross Merchandise Volume).

I Danmark er der tradition for at lægge vægt på *inside-out* strategier, hvor en virksomheds grundlæggende ide og værdier gerne skal afspejles i dens produkter. Den tilgang har aldrig slået rod i Kina. Måske fordi landets hyppige historiske scenskift ikke har tilladt, at der var nok tid til at udvikle værdiforankrede løsninger. Manglen på kontinuitet indebærer, at en virksomheds levetid generelt er kort i Kina. Der findes ikke mange private selskaber, som er udviklet over flere generationer. Fordelen er til gengæld, at kinesiske virksomheder agerer dynamisk og sjældent gror fast i gamle rutiner.

”Virksomheder skal indse, at de er i behovsopfyldelsesbranchen. De bliver ofte blændet af ’inside-out perspektiver’ og ender med at opfylde interne, operationelle mål snarere end brugernes behov”.

– Jacob Johansen, forfatter til bogen *Fra Kunde til Bruger*²² (2021)

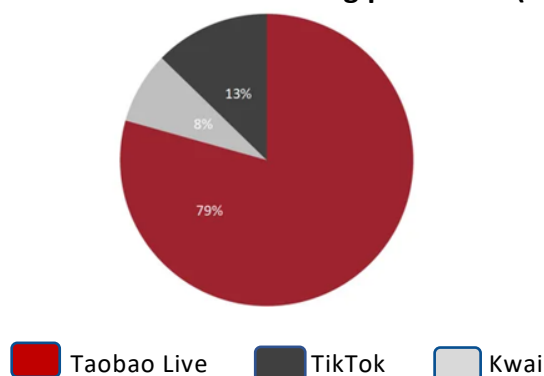
New Retail

Alibabas stifter Jack Ma introducerede begrebet *New Retail* som betegnelse for integrationen af online, offline, logistik og data i en samlet værdikæde rettet mod forbrugere. Fundamentet udgøres af to søjler. Den første søjle er *social commerce*, der bygger på tre relaterede teknologier: Live-streaming, korte videoer og sociale netværk.

Kinas største live-streamer er *Taobao Live*. Platformen er primært forbeholdt sælgere på ejeren Alibabas e-plattform Taobao. De kan markedsføre deres tilbud via direkte produktlanceringer, ofte garneret med korte salgsvideoer. Den samlede omsætning for produkter solgt over Taobao Live rundede 400 mia. kroner i 2020.

Mange af de live-streamede produkttilbud udbydes som gruppekøb. Her kommer de sociale netværk ind i billedet. Pinduoduo giver grupper af brugere, der typisk har fundet hinanden på WeChat, mulighed for at forhandle priser med sælgerne. En anden service, Xiaohongshu (Little Red Book), giver brugerne en kanal til at udveksle tips og erfaringer om gode tilbud.

Kinas tre største livestreaming platforme (2020)

²² *Fra Kunde til Bruger* er udgivet på Turbine Forlag i 2021.

Den anden søjle i New Retail er kendt som *omnichannels*. Begrebet kendes også som hybridsalg og henviser til integrationen af fysiske butikker og e-handel.

De største af Kinas e-handelsaktører har for længst åbnet egne butikker. Alibaba var også på dette punkt tidligt ude med lanceringen af Freshippo²³, der primært gør sig i friske dagligvarer. I dag bliver 60% af varerne i Freshippos fysiske butikker bestilt via en app, der er forbeholdt medlemmer. Medlemskredsen vokser hurtigt, og det samme gør antallet af fysiske butikker, som Alibaba planlægger at have toi tusind af i år 2023.

Konceptet for Freshippo og lignende omnichannels er under konstant udvikling. Nedenstående tabel giver et bud på de væsentligste aktuelle kendetegn.

1. Scan og kom i gang. Kunder i Freshippo skal først downloade butikkens mobilapp. Appen bruges til at scanne QR-koderne på de ønskede varer, som derefter tilføjes den digitale indkøbskurv. QR-scanning giver også kunden adgang til produktoplysninger om holdbarhed, indhold, kundeanmeldelser og opskriftsmuligheder.

2. Personlige shoppinganbefalinger. Freshippo-appen gemmer via kunstig intelligens køberens præferencer til brug for personlige produktanbefalinger fremadrettet.

3. Fleksibel prissætning. Produkter har digitale prismærker, der kan opdateres med kort varsel. Det er særligt nyttigt, hvis Freshippo f.eks. vil opdatere detailprisen på dagfriske varer som fisk og skaldyr baseret på markedspriserne.

4. Butikker som lagercentraler. På basis af en onlineordre indsamler medarbejdere i en Freshippo-butik de bestilte varer og placerer dem på et transportbånd, der gør klar til levering via et lager tilknyttet butikken.

5. Digital betaling. Kunder betaler med Alibabas betalingsapp, *Alipay*, når de har handlet. De har også mulighed for at bruge en betalingsscanner i butikkerne via ansigtsgenkendelse.²⁴

6. Ekspreslevering. Kunder kan få gratis levering på 30 minutter, hvis adressen er under tre kilometer fra en Freshippo-butik.

7. Butikker som leveringscentraler. Starbucks var den første eksterne virksomhed til at benytte Freshippos system til egne kunder. Den praksis omfatter nu også andre brands.

8. In-store bispisning. Freshippo-kunder kan købe dagligvarer og derefter få dem tilberedt som et måltid i butikken. Det er især populært blandt forbrugere af fisk og skaldyr.

²³ Freshippo kendes også under det kinesiske navn Hema.

²⁴ Oprindeligt var digital betaling den eneste mulighed for Freshippo-kunder. Men mange kunder protesterede over den praksis, så nu er kontantbetaling også accepteret.

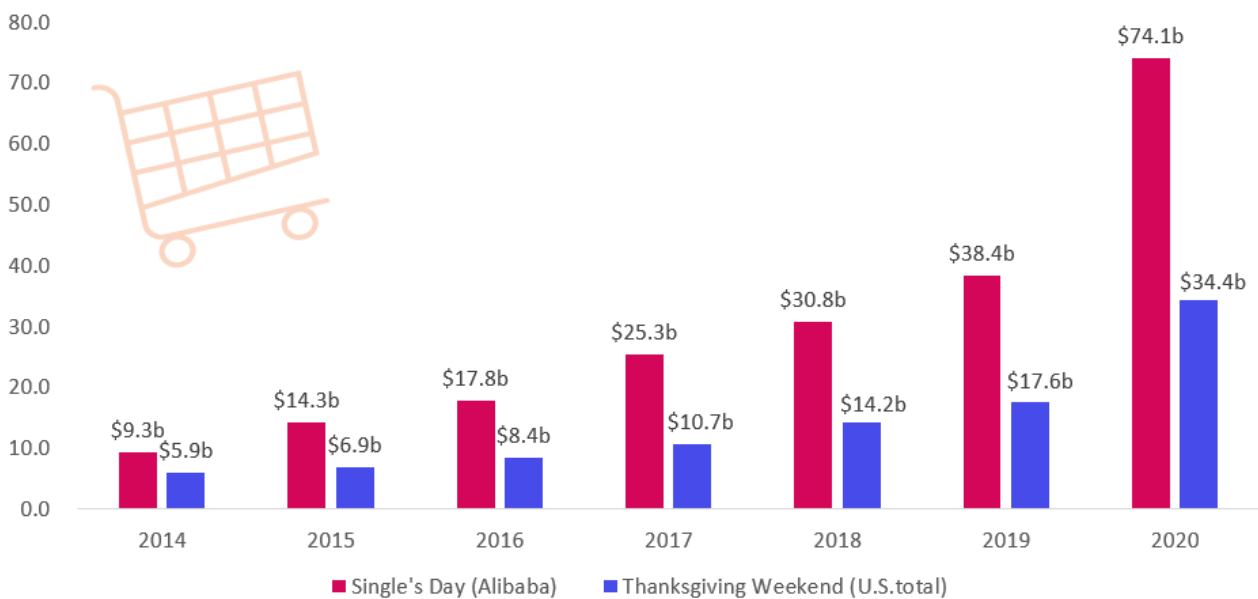
Effekter af Covid-19

Freshippos ejer Alibaba mere end fordoblede sit hybridsalg i de første 12 måneder efter coronaviruset blev opdaget i Wuhan. Volumenet voksede dermed til at udgøre 17% af virksomhedens samlede detailsalg, op fra 11% præ-Corona.

Live-streaming fik samtidigt et enormt boom i de første to måneder efter udbruddet, hvor det meste af Kinas befolkning var tvunget til at holde sig hjemme i stuerne. Mange brugte tiden på at følge live-streams af produktlanceringer, hvor der kunne gøres en god handel.

Et særligt fænomen i Kinas digitale univers er *Singles' Day*, den nationale pendant til *Black Friday*. Singles Day afholdes hvert år den 11. november og er for længst blevet Kinas mest fulgte online begivenhed. I 2020 rundede omsætningen 500 milliarder kroner, hvilket var 26% mere end i 2019. Så Covid-19 har heller ikke haft en dæmpende effekt på etablerede salgskanaler.

Singles Day vs. Black Friday*

* Thanksgiving Weekend inkluderer Thanksgiving Day, Black Friday and Cyber Monday

Den langsigtede effekt af pandemien er mere uklar. Det er muligt, at det markante skift over mod digitale kanaler vil aftage, når andre udfordringer melder sig på banen igen. Den aldrende befolkning reducerer gradvist udbuddet af billige lagerarbejdere og leveringsbude. Det kan betyde højere leveringsgebyrer, længere ventetider, måske endda fagforeninger, der kræver bedre arbejdsforhold, hvilket yderligere øger omkostningerne.

Crackdown på techsektoren

Den demografiske udvikling er ikke eneste udfordring for Kinas teknologimastodonter. I april 2021 blev Alibaba idømt en bøde på et beløb svarende til ca. 17 milliarder kroner. Virksomheden blev dømt for at bryde monopollovgivningen, blandt andet ved at bruge eksklusivaftaler til at forhindre individuelle shopejere på Taobao og Tmall muligheden for at benytte rivaliserende e-platforme.

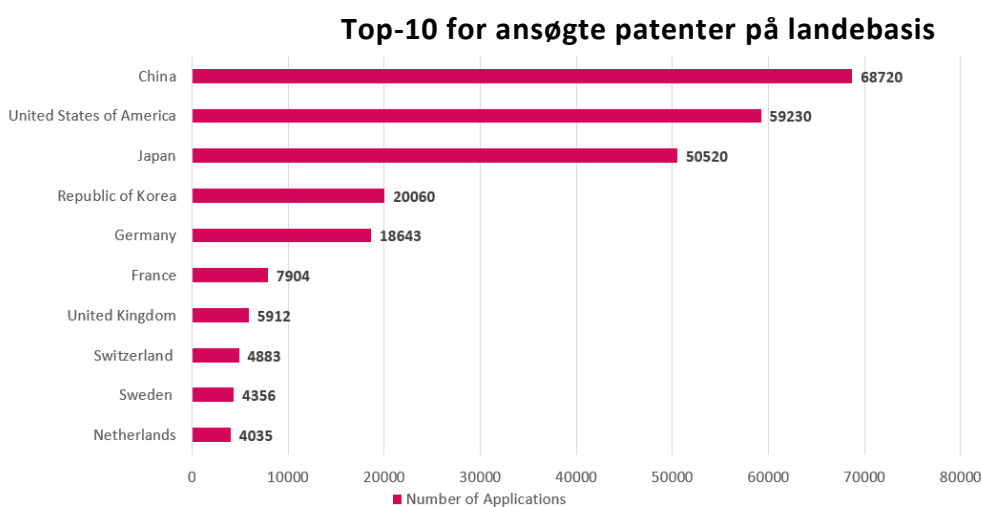
Den rekordstore bøde faldt mindre end et halv år efter en sag, der skabte endnu større overskrifter. Alibabas finansielle arm Ant Group var få dage fra historiens største børsnotering, da Kinas markedsregulerende myndigheder uden varsel indførte ny lovgivning. Indgrebet skar i praksis en stor bid af Ant Groups markedsværdi, og børsnoteringen gik i vasken.

De hårde slag mod Kinas mest succesrige private firma bliver af mange set i lyset af en større indsats rettet mod en teknologisektor, der måske er ved at blive lidt for magtfuld for kommunistpartiets smag. Katalysatoren for det første indgreb var udtalelser, som Jack Ma var kommet med kort tid forinden. Den karismatiske grundlægger af Alibaba kritiserede ved den lejlighed Kinas statskontrollerede banksektor for at være ineffektiv og ude af trit med befolkningens præferencer. Det var ikke populært i de højere politiske luftlag. Især fordi Alibaba og deres tætteste konkurrenter også ved tidligere lejligheder har foretrukket at gå egne veje i stedet for at følge de officielle anvisninger.

Emerging tech i industrien

Kinas digitale revolution har indtil videre været mest udtalt i detailsektoren. Men udviklingen går også stærkt i resten af økonomien.

Kinesiske videnskabsfolk har de senere år udtaget flere patenter end i noget andet land. Mange af patenterne er koncentreret omkring kunstig intelligens, blockchain og andre *emerging technologies*. En tydelig indikation af Kinas satsning på at blive et globalt omdrejningspunkt for innovation og teknologiudvikling.

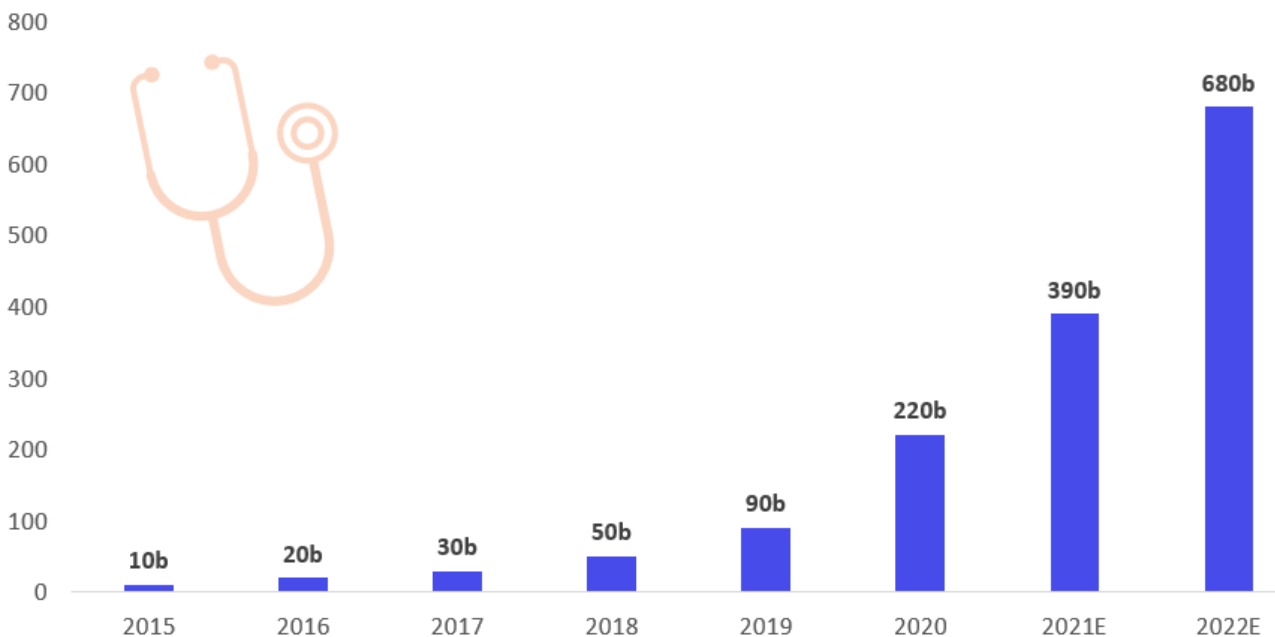
Kilde: Statista

I 2015 udpegede den kinesiske regering ti industrier af særlig strategisk betydning. På den baggrund blev policyplanen *Made in China 2025* lanceret som en slags rettesnor for, hvordan Kina ved hjælp af emerging tech skal blive førende inden for hver af de ti industrier. Det tema er belyst nærmere i kapitel 2.

Pengestærke investorer har fokus på industrier, hvor emerging tech kan forventes at disrupte nuværende praksis i stor skala. Samt på områder som bæredygtig byudvikling og sundhed, hvor den kinesiske befolkning forventer betydelige forbedringer. Den første kategori inkluderer ikke mindst transportområdet. Kina er allerede langt fremme med udviklingen af elektrisk drevne køretøjer og tog. Førerløse biler er blandt de næste skud på stammen. På bæredygtigheds- og sundhedsområdet går udviklingen knap så stærkt. Ikke mindst på grund af politisk betingede udfordringer relateret til statens dybe involvering i forretningsområder som kulminer og medicinalbranchen.

Men især eHealth er på kraftig fremmarch. Online diagnosticering for en lang række sygdomme er nu udbredt praksis, og recepter kan også udstedes digitalt. Formålet er først og fremmest at optimere ressourcerne i Kinas hårdt trængte offentlige sundhedssystem. Ikke mindst ved at reducere ventetider, som på grund af den centraliserede struktur er en stor udfordring. I forbindelse med diagnosticering foretrækker mange patienter fortsat et fysisk møde med lægen. Men de ser E-konsultationer som et nyttigt redskab til opfølgning eller til at få oplysninger om præventive tiltag. Da Covid-19 var på sit højeste i Kina leverede JD Health, en forretningsenhed ynder e-handelsgiganten Jingdong, gratis E-konsultationer til over 150.000 patienter om dagen.

Markedsværdi af online konsultationer i Kina (RMB)

Kilde: Frost Sullivan

Er kinesere innovative?

Udviklingen af Kinas digitale indkøbscenter, og regeringens satsning på at blive en industriteknologisk stormagt, er udtryk for hvor langt Kina har rykket sig på innovationsområdet. Men skal vi så forvente, at Kina bliver fremtidens arnested for banebrydende nye opfindelser?

Både ja og nej. Ja, fordi kombinationen af menneskelig drivkraft og enorme statslige ressourcer er en effektiv motor for innovation. Nej, fordi Kinas topstyrede og institutionelt forankrede model ikke er befordrende for udviklingen af et kreativt samfund.

Det er næppe nogen tilfældighed, at mange af personerne bag Kinas mest succesfulde techvirksomheder har gennemgået deres uddannelsesforløb i udlandet. Ledelsesstrukturen på Kinas højere læresteder ansporer ikke til modning af en entreprenørkultur. Systemet indebærer, at beslutninger er koncentreret omkring en lille gruppe, der overvejende har en politisk agenda fremfor videnskabelige målsætninger. Friheden til at forfølge ideer er en forudsætning for innovation. Men fakultetsmedlemmer har ringe eller ingen rolle at spille i ledelsen af kinesiske universiteter. Partikomiteer bestemmer retningen, og en institutions partisekretær har større beslutningskapacitet end den akademiske leder.

Der findes også andre institutionelle flaskehalse for innovation i Kina. Myndighedernes konsekvent halvlunkne indsats for at komme overtrædelse af intellektuelle ejendomsrettigheder til livs betyder, at det alt for ofte bedre kan betale sig for kinesiske virksomheder at kopiere konkurrenters produkter fremfor at udvikle egne kompetencer. Af samme grund er der fortsat belæg for argumentet om, at Vesten med USA i spidsen er foran Kina på *innovation creation*, dvs. udvikling af den originale idé, mens Kina til gengæld er mester i *innovation adaptation*, hvor fokus er på lokal tilpasning af den originale idé.

Så selvom Kinas politiske institutioner har spillet en vigtig rolle i landets kvantespring fremad, er det store spørgsmål, om systemet er gearret til at føre an på innovationsområdet. Har regeringen mod og tålmodighed til at lade kreativitet flyde frit? Er den villig til at sætte hårdt ind overfor uhensigtsmæssige normer og praksis, der har udgjort en væsentlig del af udviklingseventyret?

På visse områder er Kinas system befordrende for innovationskulturen. Løse lovgivning om privatdata gør det eksempelvis muligt at teste og udvikle løsninger i Kina, som GDPR-regler udgør en barriere for i Vesten. Produktudvikling baseret på kunstig intelligens og *big data* vil i den sammenhæng være en oplagt prioritet for Kina.

Det tæller også på positivsiden, at den kinesiske befolkning tidligere i verdenshistorien har vist, at evnen til nytænkning er veludviklet. I mange århundreder var Kina et innovationscentrum og stod bag en række epokegørende opfindelser såsom krudt, kompas, papir og trykning. Landet var i den sammenhæng udgangspunktet for markante socio-økonomiske skift, der ikke bare havde stor betydning for landets egen befolkning, men også for menneskeheden i bredere forstand. Kinas nuværende digitale revolution kan sagtens ende med at få samme effekt på længere sigt.

KAPITEL 6: Kina og Danmark

Danmarks økonomiske samkvem med Kina fortsætter ufortrødent med at vokse. Kina er nu vores 6. største eksportmarked, og det samlede vare- og tjenestesalg runder i år 60 milliarder kroner. Eksporten til Kina steg omkring 8% i 2020, hvor svinekød og sundhedsprodukter udgjorde de mest dynamiske salgsobjekter.

Danmark har fortsat et handelsunderskud til Kina. Men det falder kraftigt i takt med kinesiske forbrugere og virksomheders voksende appetit på danske kvalitetsprodukter. I 2018 udgjorde eksporten til Kina et beløb svarende til ca. 75% af importen. Blot to år senere var det tal steget til ca. 90%.

Dansk handel med Kina

Mio. kroner	2018	2019	2020
Samlet eksport	44.518	53.875	59.133
Vareeksport	28.405	36.137	41.455
Tjenesteeksport	16.113	17.738	17.678
Samlet import	60.398	63.530	65.704
Vareimport	47.329	48.846	51.634
Tjenesteimport	13.069	14.684	14.070

Kilde: Danmarks Statistik

Danske virksomheder i Kina

I tillæg til eksportsalget har Danmark betydelige direkte investeringer i Kina. Værdien af investeringerne var ved udgangen af 2018 på 25,8 milliarder kroner.²⁵ Der er aktuelt registreret ca. 460 danske datterselskaber, som er involveret i en bred vifte af aktiviteter. En dansk undersøgelse foretaget i 2020 viste, at 85% af danske virksomheder i Kina har markedsafsætning, 69% har indkøbsaktiviteter, og 58% har fremstillingsvirksomhed. Mere overraskende er det måske, at næsten 50% også har R&D-aktiviteter på kinesisk grund.

De største danske virksomheder målt i antal medarbejdere og salgsvolumen er gamle kendinger som ISS, Danfoss, Grundfos, Maersk og Novo. Helt i top ligger Bestseller, der i regi af selskabet

²⁵ Tal fra DI Markedsfokus.

Bestseller Fashion Group China har mere end 7.000 butikker fordelt over hele landet. Det kinesiske Bestseller-selskab blev i 1990'erne etableret af to danskere, Dan Friis og Allan Warburg, i et 50/50 partnerskab med stifteren af den oprindelige Bestseller-forretning i Brande, Troels Holch Povlsen.

Kina er også hjemsted for flere store danske virksomheder, som er ukendte i Danmark. Det gælder eksempelvis restauratørselskabet Wagas Group. Wagas blev stiftet i 1999 af sønderjyden John Christensen, der allerede var medejer af et andet succesfuldt foretagende, logistikfirmaet PrimeCargo. I dag er Wagas-gruppen en milliardforretning med over 200 restauranter i Kina fordelt på både kædebrands og individuelle spisesteder.

Foto: Wagas Group

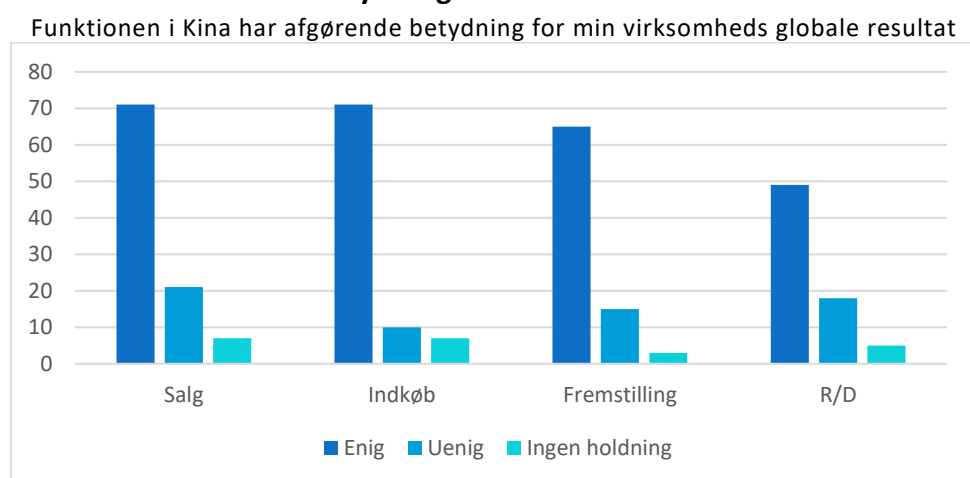
Wagas Group

Den førende skandinaviske restaurantkæde i Kina. Har hovedsæde i Shanghai.

Syn på Kina

Generelt er det danske erhvervsliv delt i synet på Kina. Virksomheder med store interesser på det kinesiske marked ønsker ikke at sætte kritisk fokus på landet. Den modsatte holdning høres fra firmaer, der har begrænsede økonomiske interesser i Kina eller som oplever hård global konkurrence fra kinesiske konkurrenter. Sidstnævnte gruppe mener, at vi fra dansk og europæisk side fortsat har en alt for samarbejdsorienteret tilgang til Kina. Den kinesiske regering er dygtige til at spille EU-staternes individuelle interesser ud mod hinanden uden at give nok tilbage.

Kinas betydning for danske investorer

Kilde: Survey af danske virksomheder i Kina, 2020²⁶

²⁶ Surveyen blev gennemført af Udenrigsministeriet, det danske handelskammer i Kina, og Sino-Danish Center.

Pro-Kina holdningen har dog fortsat størst indflydelse på Danmarks officielle politik. Virksomheder i denne gruppe lægger vægt på, at Danmark er bredt anerkendt i Kina for evnen til at levere kvalitetsprodukter og højt specialiserede industriløsninger. De peger også på, at Kinas efterspørgsel på danske varer har stor betydning for Danmarks fortsatte velfærd. 71% af danske virksomheder interviewet til 2020-undersøgelsen angiver, at salget i Kina er afgørende for det danske moderselskabs samlede resultat, og at denne tendens forventes at vokse yderligere. Tre fjerdedele af virksomhederne planlægger af samme årsag at øge Kina-kapaciteten betydeligt de kommende år. Både hvad angår lokal medarbejderstyrke og investering i nye aktiver.

På trods af forventningerne til fremtiden er Kina fortsat en stor mundfuld for mange danske virksomheder med interesser i markedet. Det skyldes især udfordringer relateret til at konkurrere på lige vilkår med lokale spillere samt ugenomsigtig, vagt implementeret lovgivning. Det er en udbredt holdning, at kinesiske konkurrenter slipper afsted med manglende forretningsetik, fordi visse regler er åbne for fortolkning. Andre regler er uklare og komplekse. Ikke mindst hvad angår beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder (IPR), hvor sanktioner for overtrædelser samtidigt er bløde sammenlignet med internationale standarder. Situationen skaber betydelig usikkerhed og er den primære årsag til, at danske virksomheder i udsatte sektorer tøver med at gå all-in i satsningen på Kina.

Kinesiske investeringer i Danmark

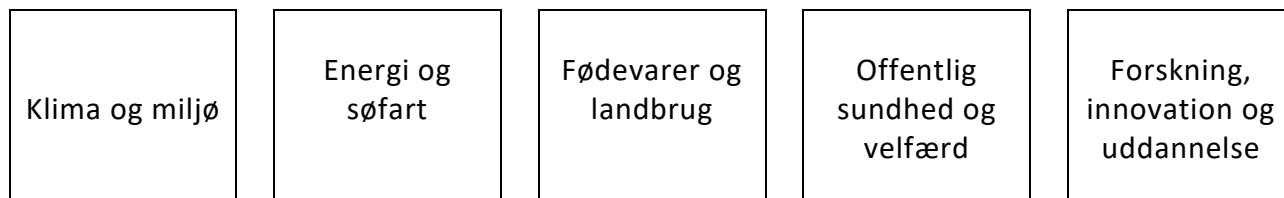
Danske investeringer er overvejende blevet positivt modtaget i Kina. Den omvendte situation er mere speget. Ikke mindst i lyset af Danmarks medlemskab af den Europæiske Union. Kinesiske investeringer har i flere år givet anledning til betydelig uro på de indre linjer i EU. Betænkelighederne går på, om kinesiske investorer har billig statskapital i ryggen, som europæiske investorer ikke kan hamle op med. Samt om kinesiske investorer har andre end blot forretningsmæssige mål for øje med deres investeringer.

Hvor omdrejningspunktet hidtil har været Kinas opkøb af kritisk infrastruktur, er fokus nu også på, om den kinesiske regering indirekte bidrager til at støvsøge Europa for teknologier, som kan realisere ambitionerne for Made in China 2025. En undersøgelse viser, at to tredjedele af kinesiske opkøb i Tyskland i årene 2014-17 skete indenfor de ti prioriterede sektorer i MIC 2025. Sammenhængen er formegentlig et udtryk for, at kinesiske banker er mest tilbøjelige til at yde lån og finansiering til disse sektorer, hvilket rejser problemstillingen omkring politisk drevet finansiering.

EU har hidtil ikke haft fælles regler for screening af udenlandske investeringer. Men efter tysk og fransk pres igangsatte Kommissionen i 2017 arbejdet med at etablere et formelt regelsæt på området, og ultimo 2018 blev en fælles ramme vedtaget, som medlemslandene efter eget valg kan vælge at gennemføre nationalt. En beslutning om at dele informationer om udenlandske investeringer i kritiske sektorer blev ved samme lejlighed også vedtaget.

Strategisk partnerskab

Den danske regering underskrev i 2008 en aftale om et strategisk partnerskab med Kina. Aftalen tager afsæt i en række fokusområder, hvor de to lande er enige om at intensivere samarbejdet. Fokusområderne omfatter en styrkelse af den bilaterale politiske dialog samt hyppig besøgsudveksling på højt niveau. Endvidere blev det aftalt at intensivere det direkte myndighedssamarbejde inden for fem sektorer af særlig gensidig betydning:

Partnerskabsaftalen gælder fortsat. Men den er på det seneste blevet udfordret af den generelle politiske udvikling. Således er en forlængelse af aftalen endnu ikke på plads. I forbindelse med en nylig debat om aftalegrundlaget udtrykte det danske Folketing bekymring om menneskerettighedssituationen i Kina, især udviklingen i Hong Kong, men slog samtidigt fast, at "Folketinget tillægger Danmarks fortsatte strategiske partnerskab med Kina stor betydning."

Én af arkitekterne bag aftalen var daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen. Han har siden skiftet grundigt syn på Kina og mener nu, at han og andre var for naive, da aftalen blev indgået. Ifølge Fogh skal Danmark genoverveje, hvad vi vil med det strategiske partnerskab.

Anders Fogh Rasmussen i selskab med Kinas tidligere premierminister Wen Jiabao

Foto: Ritzau

»Jeg synes, Danmark skal sige til Kina, at vi er indstillet på at fortsætte [det strategiske partnerskab], men så må vi også kræve respekt for menneskerettighederne og respekt for princippet om 'et land, to systemer' for Hong Kong. Vi vil ikke acceptere pres på naboer i det sydkinesiske hav, og Kina skal opføre sig ordentligt over for Taiwan. Man skal ikke være den, der vil afbryde samarbejdet, men kineserne vil nok ikke bryde sig om de krav, som den danske regering så vil stille.«²⁷

- Anders Fogh Rasmussen, tidligere dansk statsminister.

²⁷ Berlingske Tidende, 22. august 2020.

Arktis og Grønland

Et kig på verdenskortet vil hurtigt kunne fortælle, at Kina ikke er en arktisk stat. Landets nordligste grænse er mere end 3.000 kilometer fra den arktiske cirkel. Ikke desto mindre definerer Kina sig selv som en 'nær-arktisk stat' og har endog udarbejdet en detaljeret økonomisk plan for udvikling af en *Polar Silk Road* under BRI-initiativet.

Kinas interesse for Arktis har overvejende en logistisk dimension. I takt med at de arktiske skibsruiter bliver mere tilgængelige har verdens største handelsnation et ønske om at kunne kontrollere sine egne ruter. Afstanden mellem Shanghai og Hamborg til søs er eksempelvis over 6.000 kilometer kortere via Nordøstpassagen end via den sydlige rute gennem Malaccastrædet og Suez-kanalen.

Den kinesiske regering har også andre ambitioner i Arktis. Ikke mindst sourcing af energi og mineraler til at holde landets enorme produktionsapparat i gang. I den forbindelse har Grønland længe været genstand for særlig kinesisk interesse. Kinesiske selskaber har investeret i flere grønlandske mineprojekter, blandt andet det store Kvanefjelds-projekt, der forventes at blive verdens næststørste producent af sjældne jordarter. Projektets ejer er firmaet Greenland Minerals, hvis største aktionær siden 2017 har været Kina-selskabet Shenghe Resources.

Kinesiske investorer har også i andre sammenhænge budt sig til på Grønland. Det statsejede entreprenørselskab China Communications Construction Company (CCCC) bød i 2018 på lufthavnsbyggerierne i Nuuk og Ilulissat. Interessen fra Kina fik pludselig den danske regering til at stille betingelser for sin del af finansieringen, og CCCC endte med at trække sig fra budprocessen. Et par år tidligere bød et kinesisk konsortium ind med et ambitiøst projekt om at købe den nedlagte flådestation ved Grønneidal. Men også ved den lejlighed vægrede den danske regering sig ved at sælge grønlandske aktiver til kinesiske investorer. Siden da er den kinesiske interesse for Grønland tilsyneladende kølnet. Det har givet betydelig irritation blandt repræsentanter for det grønlandske Selvstyre, der ved flere tidligere lejligheder besøgte Kina for at markedsføre investeringsmuligheder i Grønland.

Danmarks forhold til Kina i fremtiden

Kina vil fortsætte med at svinge dirigentstokken for verdens økonomiske udvikling de næste mange år endnu. Det er der nok ikke mange, der tvivler på længere. Spørgsmålet er derfor, hvordan Danmark skal forholde sig det. Især i lyset af de udfordringer, som ovenstående temaer medfører på flere niveauer.

Store danske virksomheder skal forholde sig til de direkte konsekvenser af industripolitiske tiltag som Made in China 2025. Flere af dem har for alvor brudt muren til det kinesiske marked i de senere år, men de opererer i sektorer, som kan blive særligt påvirkede af Kinas egne ambitioner.

Mindre danske virksomheder skal forfølge de konkrete forretningsmuligheder, der løbende udspringer af Kinas reformer. De bør imidlertid også i endnu højere grad forholde sig til, om

et marked med så stor kompleksitet og politisk usikkerhed er det rette sted at generere væksten fra i fremtiden.

Endvidere skal danske virksomheder over en bred kam forholde sig til, om presset fra Kina rykker ved basale principper for organisation og konkurrence. I 2019 bekendtgjorde finansministrene fra Tyskland og Frankrig, at Europa har behov for at udvikle *corporate champions*, der kan tage kampen op med kæmpekoncerner fra især Kina. De fulde implikationer af denne tankegang fremstår endnu utydelige. Men hvis Kina udgør en benchmark, vil fremtiden byde på pan-europæiske konglomerater, der i udvalgte sektorer står i spidsen for klynger med tusindvis af underleverandører. Med bredere regionale interesser som det afgørende incitament, og derfor under favorable rammebetingelser og uden synderlige konkurrencemæssige hensyn.

Den danske regering skal forholde sig til, om man i multilateralt regi vil medvirke til at presse Kina til flere indrømmelser på områder som markedsadgang og menneskerettigheder. Eller fortsat ønsker at styrke den bilaterale relation gennem dialog. Danmarks politiske ledelse er generelt tilbageholdende med kritik af Kina. De største politiske partier er enige om at holde fokus på det stærke økonomiske forhold mellem de to lande.

Men bekymringen over Kinas adfærd er blevet mere åbenlys i andre dele af det danske samfund. De fleste artikler fra mainstream medier har en kritisk vinkel på Kina. Kendte politiske kommentatorer stiller spørgsmålstejn ved, hvordan danske værdier kan gå hånd i hånd med et tæt samarbejde med Kinas kommunistiske parti. Enkelte politiske partier som Dansk Folkeparti og Enhedslisten opfordrer til direkte sanktioner mod Kina. Som i Anders Fogh Rasmussens tilfælde er det bemærkelsesværdigt, at danske eks-parlamentarikere ofte anlægger en langt hårdere retorisk linje over for Kina, så snart de har forladt Christiansborg.

En voksende stemning i denne retning kan i sidste ende føre til et skift over mod en mere konfrontatorisk tilgang i Danmarks officielle Kina-politik. Om det er ønskeværdigt eller ej må være op til den enkelte. Det ligger imidlertid helt fast, at det vil have alvorlige økonomiske konsekvenser for Danmark at skære båndet over til et kæmpestort land i konstant fremmarch.

Samtidigt er det altid værd at huske på, at Kina i sidste ende er en nation bestående af 1,4 milliarder individer. Langt de fleste kinesere er fuldstændigt ligeglade med politik. De har nok at gøre med at skabe et godt liv for dem selv og deres familie. I den sammenhæng er de taknemmelige for, at Kina har taget store skridt fremad de sidste 30-40 år. Derfor nytter det ikke noget at omtale den kinesiske befolkning som undertrykt. Det er almindelige kinesere ikke enige i, og indtrykket bliver, at Vesten prøver at presse egne værdier ned over dem. Så det er vigtigt at tage det lange lys på. Kina er i konstant forandring og meget taler for, at også landets politiske situation vil ændre sig betragteligt i fremtiden. Når en tilpas stor andel af befolkningen har fået de umiddelbare økonomiske behov dækket, vil de med stor sandsynlighed begynde at lægge pres på for også at få flere politiske rettigheder. Men det skal ske på kinesernes egne præmisser og ikke gennem pres udefra.

DANSK INDUSTRI I KINA

Dansk Industri tilbyder en række ydelser til danske virksomheder med interesser i Kina. Tag gerne fat i os for at høre mere om dine muligheder.

Markedsprogrammer for danske virksomheder med interesser i Kina. Fokus på techudvikling og digitalisering. Målsætning er at præsentere nye måder at drive forretning på.

Mini-rapporter med information om den kommercielle, politiske og økonomiske udvikling i Kina. Udsendes hver måned og i forbindelse med større begivenheder.

ChallengeBridge.dk er en E-plattform, der gør det muligt for danske virksomheder at deltage i kinesiske innovationsprojekter. Udgør også et effektivt redskab til partnersøgning.

Full Service-koncept, der sikrer en effektiv opstart i Kina. Inkluderer alt fra ansættelseskontrakt, regnskabskontrol, samt rekruttering og indkvartering af lokale medarbejdere.

Global Handel og Investeringer

Analyse, vejledning og gode råd til danske virksomheder om afsætningspolitiske tiltag på internationale markeder. Særlig fokus på handelspolitik og globale alliancer.

Global Markedsudvikling

Kontinuerlige aktiviteter i form af eksportfremstød, messer, delegationer, rundbordsmøder, kurser og øvrige internationale arrangementer i både indland og udland.

SENSE CHINA